

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CII

SENECA

TROIALI
KADINLAR

SENECA

TROIALI
KADINLAR
(LATİNCE - TÜRKÇE)

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN: ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

III.
BASIM

Genel Yayın: 1655

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

**SENECA
TROIALI KADINLAR**

**ÖZGÜN ADI
TROADES**

**LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN
ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN**

**© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2009
Sertifika No: 29619**

**EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL**

**GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM**

**DÜZELTİ
C. CENGİZ ÇEVİK**

**GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI**

**I. BASIM ŞUBAT 2009, İSTANBUL
III. BASIM ŞUBAT 2018, İSTANBUL**

ISBN 978-9944-88-573-7 (KARTON KAPAKLI)

**BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
Tel: (0212) 445 32 38 Fax: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 22749**

**Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.**

**TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr**

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CII

SENECA
TROIALI KADINLAR
(LATİNCE - TÜRKÇE)

LATİNCE ASLINDAN ÇEVİREN:
ÇİĞDEM DÜRÜŞKEN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

İçindekiler

Giriş	ix
Çeviri Yöntemi	xiv
Troades / Troialı Kadınlar	1
Dizin	72
Kaynakça	76

En intuerere, turba quae simus super:
tumulus, puer, captiva!

(İşte bak, kaç kişi kaldık o koca alaydan:
bir mezar, bir çocuk, bir tutsak!)

(Seneca, *Troades*, 507-508)

Giriş

Tutsak Kadınların Yangın Yeri: Troia Sahili

Heinrich Schliemann 1871’de Asia Minor’un kuzey batısındaki Troia’yı keşfedince, alev alev bir savaşın enkazını buldu. Kat kat soyunca kenti, ağlaşan kadınlar göründü dip-ten; babalarını, kocalarını, oğullarını yitiren, acılar kusan kadınlar; Hecuba, Andromacha, Cassandra, Polyxena ve nice-leri. Dalga dalga duman tütüyordu dört bir yan, küle dönmüştü Asia’nın o görkemli hisarı, tanrıların o heybetli, o eşsiz eseri; Ida Dağı odun yetiştiremiyordu cenaze ateşlerine, kara ise boyanmıştı bütün Troas.

Troia’nın bu son sahnesini ve kadınlarının bağırmasına vurarak yaktığı ağıtları merak edip de yüzyıllar öncesine git-tiğimizde, Seneca’nın *Troades*’i (Troialı Kadınlar) çıkar kar-şımıza, yavaş yavaş çevirmeye başladığımızda sayfaları, bir-den ete kana bürünür bu enkaz, şiddetin retoriği olanca hey-betiyle yükselir, yükselir ve taşar her bir sözcükten. Çünkü on yıllık bir kuşatma ve yıkıcı savaş sonrası Troia’nın düştü-ğü günü kurgulamıştır bu dizeler; Yunan gemilerinin denize yelken açmak için kıyıda beklediği, kurlar çekilip dul kalan Troialı kadınların Yunan efendilerine teslim edildiği en son perdenin resmini çizmiştir, bütün çıplaklığıyla. Yunan Euri-pides’in *Troades* (Troialı Kadınlar) ve *Hekuba* adlı iki traje-

disi yol göstermiştir Seneca'ya, Troia'nın son çılgınlığını betimlerken; ve bu trajediler yol göstermiştir ona, kraliyet soyundan gelen kadınların Yunanca haykırışlarını, aynı görkemle Latince'ye yansıtırken.*

Dizelere iyice gömüldüğümüzde, Troia sahilinde buluruz kendimizi. Etrafımıza baktığımızda, Hecuba'yı görürüz hemen; Troia kralı Priamus'un dul eşini. Kocasını ve oğullarının yitirmiş olmanın verdiği acıyla ruhu katılmış, zihni allak bullak, takati kesilmiş bir halde. Biraz yana çevirdiğimizde gözümüzü Andromacha ile karşılarız, Hector'un vefalı karısıyla. Önce babasını, erkek kardeşlerini, sonra da kocasını kurban vermiştir düşmana. İçinde duyduğu keder, yaşam umudunu tamamen alıp götürmüşken ruhundan, o gece gördüğü korkunç kabus aklını başından almıştır yeniden. Sevgili kocası Hector'u görmüştür düşünde, gözyaşları içinde haykırıyor, "Uyan uykudan, kurtar oğlumuzu, ah sadık kadının: saklansın; başka yolu yok kurtuluşunun. Bırak ağlamayı. Bu ağlayışın Troia yıkıldı diye mi? Keşke temelden çökseydi! Acele et, al götür nereye olursa, evimizin bu küçücük evladını,"** diyordu. Titreyerek uyanmıştı Andromacha uykusundan, buz kesmişti tüm vücudu. Evet, bir tek oğlu, Astyanax'ı kalmıştır elinde, hâlâ yaşıyorsa sadece bu oğul içindir gayreti. Zihninden hızla geçirir düşünceleri ve oğlunu aldığı gibi babasının mezarına götürür ve içine saklar. O sı-

Seneca'nın (İÖ 4-İS 65) trajedilerini yazdığı tarih, kesin olmamakla birlikte, İS 41-49 tarihleri arasına rastlar. Seneca'nın yaşamı ve trajedileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Seneca, *Medea*, çev. Çiğdem Dürüşken, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007, İstanbul, s. xix-xxii. Seneca'nın Euripides'ten aldığı etkiler ve kendisinin özgün kurguları için bkz. William M. Calder, "Originality in Seneca's Troades," *Classical Philology*, Vol. 65, No. 2, (Apr., 1970), The University of Chicago Press s. 75-82.; William Francis Jackson Knight, "Magical Motives in Seneca's Troades," *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, Vol. 63, (1932), The Johns Hopkins University Press, s. 20-33.

** Seneca, *Troades*, 452-456.

rada karşıdan gelen Ulysses'i (Odysseus) görür, dura dura yürüyüşünden, yüzündeki ifadeden şeytanca planlar yapmakta olduğunu anlar. Sonunda yaklaşır yanına Ulysses ve ona oğlunu sorar, Troia saltanatının son hanedanını. O bulunmadıkça ve kurban edilmedikçe, Yunan gemilerinin eve dönüş yolculuğunun gecikeceğini, Troia'da Hector'un dölünün kalmış olmasının bütün Yunanları huzursuz edeceğini, kazanılan bu savaşın hakkınca kutlanamayacağını belirtmektedir, haince. Gelecekte, Yunan anaların ağlamaması için, şimdi, vakit varken, Andromacha'nın oğlunun öldürülmesi gerekmektedir. Ne yapacağını şaşırır Andromacha korkudan, öldüğünü söyler oğlunun, gömüldüğünü. Ama kandıramaz kurnaz Ulysses'i. Sonunda anlaşılır yalanı ve Astyanax çıkarılır saklandığı o mezardan. Demek bitmemiştir hâlâ çilesi viran olan Troia'nın, Troialı kadınların, demek düşman hâlâ vurmamıştır son yumruğunu Troia saltanatına, demek son intikam alınmadan çekip gitmeyecektir düşman gemiler, güvertesine attıkları tutsak Troialı dullarla. Andromacha çaresizdir, kan ağlayarak teslim eder biricik oğlunu, Ulysses'in haris ellerine.

Bir türlü demir almaz gemiler, hâlâ Troia sahillerinde beklemektedir. Troialı kadınlar telaşla sorar, "Bu gemileri, bu Yunanları bekleten ne, hangi tanrı kesiyor eve dönüş yolunu?"* diye merak içinde. Yunan haberci, Talthybius görünür o anda. Şaşkınlık içindedir, Ida Dağı'nın yamaçlarından yarıldığını, toprağın, denizin sarsıldığını söyler. Yeraltından karanlık bir geçit açılıp yeryüzüne, Achilles'in, Yunanların gururu, Troialıların baş düşmanı Achilles'in hayaletinin yükseldiğini belirtir. Dilediğini yerine getirmeyen Yunanlara öfkeli-dir Achilles. Oğlu Pyrrhus'la iletmiştir bu isteğini, Yunanların komutanı Agamemnon'a. Ama Agamemnon kayıtsız kalmıştır bu isteğe. Priamus ile Hecuba'nın kızı Polyxena'yı ken-

Seneca, *Troades*, 166-167.

di mezarına kurban etmelerini istemektedir Achilles, savaşta-ki başarılarının ödülü olarak. Yunanın onuru için canını vermiştir bu yaban topraklarda, bu yüzden bu ufacık dileğini yerine getirmeleri onların boyun borcudur: “Küllerime adansın Polyxena, katledilsin Pyrrhus’un eliyle, mezarım ıslansın kanıyla,”* derken, bütün Troia saltanatını yerle bir ettiğinde, bütün kral oğullarının kanına girdiğinde nasıl zalimse, aynı şekilde zalimdir. Bu kara haber Hecuba’ya ulaşınca, bir kez daha yıkılır kadın, bir kez daha evlat acısı çöreklenir yüreğine: “Bu adamın külü de, mezarı da bizim kanımıza susamış,”** diye veryansın eder kadere, evlatlarını teker teker yitirirken, kendisinin hâlâ yaşamakta olmasına lanet yağdırır.

Troia’nın heybetli kulesinin kayalığa dönüşen kalıntılarında işlenir ilk cinayet. Yunanlar, Troialılar, askerler, sıradan yurttaşlar çıkar kayalığa, hıncahınç doldururlar ölüm arenasını. Kimi yaslanır yarısı yanmış bir çatıya, kimi sallanır bir defne ağacının dalından, kimi çıkar göçen bir duvarın çıkıntısına. Gözler heyecanla, hüznle seyreder o sahnede oynanan Troia’nın son sahnesini. Kalabalığı yara yara gelen Ulysses görünür ötelerden. Kurbanını elinden tutmuş sürmektedir heybetli adımlarla. Kayalığın tepesine çıkarır sonra yavrucağı. Ama Hector’a yaraşan bir cesaret gelmiştir Astyanax’a, bir an bile tökezlemeden yürür ardından düşmanının. Tam tepeye ulaşınca, keskin bakışlarla etrafına bakınır. Son kez seyreder, asla saltanat esasını alamayacağı Troia’yı, avlamak üzere ardından koşturamayacağı vahşi hayvanların kaçtığı ormanları, horonlar tepemeyeceği sunakları. Ulysses’i bile hayran bırakır bu soylu ruhu, bu gururlu bakışı. Sonra bir damla bile yaş akmadan gözünden, atıverir kendini tepeden, atası Priamus’un krallığının tam orta yerine. Taşa çarpar başı, boynu kırılır, paramparça olur bütün kemikleri.

Seneca, *Troades*, 195-196.

** Seneca, *Troades*, 957.

Ama bu da yetmez. Bir başka infaz sahnesi hazırlanır Troia’da, Achilles’in Sigeum burnundaki mezarı başında. Bir düğün alayı gözükür uzaktan, ateşten meşaleler yanar ısıllı, ellerde. Achilles’in külleriyle evlenecek Polyxena’nın düğün törenidir bu. Artık Troia’da düğünler karışmıştır cenaze törenine. Polyxena’nın yanında, Troia’yı yerle bir eden büyük aşkın gelini Spartalı Helena vardır. Yanından geçerken Troialı halkın, lanetler yağar üzerine, kızı Hermione’nin de böyle bir törenle evlenmesi için yakarılar yükselir Troia sahilinden gökteki tanrılara. Polyxena’nın celladı Achilles’in oğlu Pyrrhus’tur. Çıkarır genç kızı babasının mezarının tepesine. Öyle mert bir bakışı vardır ki Polyxena’nın, öyle soylu bir gururu, gözleriyle öyle meydan okuyordur ki Pyrrhus’un elindeki kılıca, Pyrrhus bile bir an tereddüt eder onu öldürmekte. Sonra bir anda çekip saplar uğursuz kılıcını o körpe bedenin ta derinlerine. Oluk oluk kanlar boşalır açılan yara- dan; Polyxena olanca öfkesiyle, olanca şiddetiyle düşer Achilles’in mezarı üstüne. Sel gibi akan kanını yutarcasına içer küller, kanı karışır Achilles’in küllerine. Troia Helena’yı gelin almıştı Yunandan, şimdi Polyxena’yı gelin verir yine bir Yunana.

Hecuba son kez haykırır Yunan gemilerine, “Haydi gidin, gidin, Yunanlar, tutun yolunu yurdunuzun barış içinde; donanmanız açsın artık yelkenlerini güven içinde, yarıp geçsin o özlediğiniz denizleri. Can verdi bir genç kız, bir delikanlı: artık savaş sona erdi,”* diye. Bir haberci koşup gelir, bağırır Troialı kadınlara telaşla, “Haydi hızlanın, koşun denize, ey tutsak kadınlar, açmışlar yelkenlerini, gidiyor donanmalar.”**

* Seneca, *Troades*, 1165-1168.

** Seneca, *Troades*, 1179-1180.

Çeviri Yöntemi

Seneca'nın *Troades* adlı trajedisinin çevirisinde, Latince metin olarak, Seneca, *Hercules*, *Trojan Women*, *Phoenician Women*, *Medea*, *Phaedra*, (tr. John G. Fitch), Harvard University Press, Cambridge, 2002 Loeb baskısı ve O. Holtze (ed.), *L. Annaei Senecae troprodiae: ad optimorum librorum fidem accurate editae*, Lipsiae, 1867, temel alınmış, oyundaki karakterler kısmında, metnin sahneler ayrılışında ve çevirideki yorumlarda, I.FR. Gronovii F.C. Mattiae (ed.), *Medea et Troades*, Lipsiai, 1828 ve O. Holtze (ed.), *L. Annaei Senecae tragoediae: ad optimorum librorum fidem accurate editae*, Lipsiae, 1867, künyeli edisyonlara başvurulmuştur. Çevirinin giriş ve dipnotlarında geçen kişi ve yer adlarının (Türkçe'ye yerleşmiş özellikle bazı kent vs. gibi adlar dışında) Latince yazılımı benimsenmiştir.

Latince ve Yunanca edebi metinlerin, kaynak dilden yayımlanmasına özel bir önem veren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın Yönetmeni Sn. Ahmet Salcan'a, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi'nin editörü Sn. Alkan İnal'a, Latince edisyonu son kez gözden geçiren ve gerekli düzeltmeleri yapan meslektaşım C. Cengiz Çevik'e ve metinlerin Latince-Türkçe karşılıklı hazırlanmasında gösterdikleri titizlikten ötürü yayınevinin çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

İstanbul, 2008
Çiğdem Dürüşken

TROIALI KADINLAR

Dramatis Personae

HECUBA

CHORUS TROADUM

TALTHYBIUS

AGAMEMNON

CALCHAS

HELENA

PYRRHUS

ANDROMACHA

SENEX

ULYSSES

ASTYANAX

NUNTIVS

POLYXENA (muta persona)

Oyunun Karakterleri

HECUBA

TROIALI KADINLAR KOROSU

TALTHYBIUS

AGAMEMNON

CALCHAS

HELENA

PYRRHUS

ANDROMACHA

YAŞLI ADAM

ULYSSES

ASTYANAX

NUNTUS

POLYXENA (sessiz karakter)

Actus Primus

HECUBA

Quicumque regno fidit, et magna potens
dominatur aula, nec leues metuit deos,
animumque rebus credulum laetis dedit,
me uideat, et te, Troia: non unquam tulit
5 documenta fors maiora, quam fragili loco
starent superbi: columen euersum occidit
pollentis Asiae, caelitum egregius labor.
ad cuius arma uenit, et qui frigidum
septena Tanain ora pandentem bibit;
10 et qui renatum primus excipiens diem,
tepidum rubenti Tigrin immiscet freto,
et quae uagos uicina prospiciens Scythas
ripam cateruis Ponticam uiduis ferit.

Birinci Sahne

HECUBA

Kim krallığına güvenip hüküm sürerse gururla
büyük sarayında, kararsız tanrılardan hiç korkmadan,
kim kaptırırsa ruhunu mutluluğa safça,
baksın bana, bir de sana, ey Troia:
kader bundan daha iyi bir örnek sunmaz sana 5
ne kayganmış kibirlilerin bastığı toprak, anla;
mağrur Asia'nın direği devrildi, çöktü
göktekilerin o eşsiz eseri; yardımına koştu geldi biri,¹
yedi kolundan buz gibi sular akan Tanais'ten içmişti;²
yeni doğan günü ilk selamlayandı bir diğeri, 10
Tigris karışırken ılık sularıyla kızıl denize,³
bir diğeri, göçmen Scythialıların karşı komşusu,
talan ederdi Pontus sahillerini, bakire kavmiyle.⁴

Troia surları, Neptunus ve Apollo tarafından dikilmişti.

Rhesus: Ordusuyla birlikte Troialılara destek vermek ve kenti savunmak için gelen Trakya kralı. Tanais: Scythia'da, Avrupa'yı Asya'dan ayıran nehir; günümüzde Rusya'daki Don nehri.

Memnon: Troialıların tarafında Yunanlara karşı savaşan Aethiopolalı kralı. Achilles tarafından öldürüldü. Memnon, Mısır'ı işgal edip Susa kenti ne kadar (Persia'nın eski başkenti) Doğu'yu işgal etti ve Susa'yı surlarla çevreledi. Troia savaşı sırasında, Susa'dan koşarak geldi ve Troialılara destek sağladı. Tigris: Eski çağların en önemli ulaşım yollarından olan Dicle nehri.

Amazonların kraliçesi Penthesilea; Hector'un ölümünden sonra Troialılara yardıma geldi ve canını dişine takarak dövüştü, ama en sonunda Achilles tarafından öldürüldü.

- Excisa ferro est Pergamum: incubuit sibi.
15 En, alta muri decora congesti iacent,
tectis adustis; regiam flammae ambiunt,
omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet auidas flamma uictoris manus:
diripitur ardens Troia; nec caelum patet
20 undante fumo: nube ceu densa obsitus
ater fauilla squallet Iliaca dies.
stat auidus irae uictor, et lentum Ilium
metitur oculis, ac decem tandem ferus
ignoscit annis: horret afflictam quoque;
25 victamque quamuis uideat, haud credit sibi
potuisse uinci: spolia populator rapit
Dardania praedam mille non capiunt rates.
Testor deorum numen aduersum mihi,
patriaeque cineres, teque rectorem Phrygum,
30 quem Troia toto conditum regno tegit,
tuosque manes, quo stetit stante Ilium,
et uos meorum liberum magni greges,
umbrae minores: quidquid aduersi accidit,

Kılıçtan geçti Pergamum, çöktü kendi üstüne.
 İşte bak, o yüce, heybetli surlar, yığılmış üst üste,
 duruyor öylece 15
 küle dönmüş evlerimizle; alevler sarıyor krallığımızı,
 dört yandan duman tütüyor Assaracus'un vatanı.⁵
 Alev engel olamıyor fatihin o haris ellerine:¹⁶
 yana yana yağmalanıyor Troia; gökyüzü bulanıyor
 dalga dalga dumanlara; kalın bir buluta sarılmış
 sanki gün ışığı, 20
 kararmış, kirlenmiş Ilium'un dumanıyla.⁷
 Öfkeye doymuyor fatih, öyle bekliyor, gözleriyle seyrediyor
 yavaş yavaş ölen Ilium'u; nihayet affediyor, ah zalim,
 geçip giden on yılı; ama enkazı başında o bile titriyor;
 yenildiğini gözleriyle gördüğü halde, hâlâ inanamıyor 25
 yenebildiğine; talan ediyor, kapıp kaçıyor
 Dardania ganimetlerini, oysa binlerce gemi bile
 almaz hepsini.⁸
 Tanıgım ol, ey tanrıların gücü, çevirsen de benden yüzünü,
 tanıgım ol yurdumun külleri, ve sen, Phrygia'nın önderi,⁹
 bütün krallığınla gömülüp Troia örtse de üstünü; 30
 ve sen, yaşarken Ilium'u yaşatan oğlumun gölgesi,¹⁰
 ve sizler, çocuklarım, o koskoca soyum sopum,
 ufacık birer gölge olsanız da şimdi: ne bela geldiyse başıma,

Assaracus'un vatanı: Troia. Assaracus: Kardeşi Ilos ve babası Tros ile Troia'nın kurucularından; Aeneas'ın atası.

Fatihin: Yunanların; dizelerde sıkça geçen *fatih* sözcüğünün içeriğinde *düşman* ifadesi gizlidir.

Assaracus'un kardeşi Ilos, Ilium'a adını vermiştir.

Dardania: Dardanus'un Ida Dağı'nda kurduğu kent. Kentin kurulduğu bölge ve bu bölgeye yerleşen halk da aynı adla anılır. Dardanus'un oğlu Tros'un adından dolayı bu halk aynı zamanda Troialılar olarak adlandırılmış ve bu yöreye Troas denmiştir.

Phrygia'nın önderi: Priamus'a sesleniyor. Phryges (Phrygialılar), şiirde Troialılar olarak kullanılır.

10 Hector'un hayaletine sesleniyor.

35 quaecumque Phoebas ore lymphato furens,
 credi deo uetante praedixit mala,
 prior Hecuba uidi grauida, nec tacui metus,
 et uana uates ante Cassandram fui.
 non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes
 nocturnus in uos sparsit, aut fallax Sinon:
40 meus ignis iste est, facibus ardetis meis.

 Sed quid ruinas urbis euersae gemis,
 uiuax senectus? respice infelix ad hos
 luctus recentes; Troia iam uetus est malum.
 vidi exsecrandum regiae caedis nefas,
45 ipsasque ad aras maius admissum scelus

ne kötülük söylediyse Phoebus'un kahinesi,
 kendisinden geçip de hezeyanlar içinde,¹¹
 tanrı ona inanmamamı istediye de,¹² 35
 ben, Hecuba, evvelce görmüştüm hepsini,
 daha hamileyken,
 açıkça söylemişim tüm korkularımı;¹³ tekinsiz kahin
 bendim, Cassandra'dan çok önce.
 Kurnaz Ithacalı değildi o ateşleri üstünüze fırlatan,
 Ithacalı'nın yoldaşı da değildi,¹⁴
 geceleri birlikte sinsi sinsi dolaştığı yalancı Sinon da
 değildi:¹⁵
 benimdi o ateşler, benimdi sizleri yakıp kavuran
 meşaleler. 40

Ama ne diye ağlarsın, ey ayak sürüyen yaşlılık,¹⁶
 viran olmuş bu kentin yıkıntılarına? Baksana, ey bahtsız,
 şu yeni yaslara; eski bir acı artık Troia.
 Lanet olası, o meşum katlini gördüm kralın,¹⁷
 Ajax'ın zulmünden de beter bu cinayet, tam sunağın
 yanında işlendi;¹⁸ 45

Phoebus'un kahinesi: Cassandra. Kahinlik yeteneği olan, ama Phoebus'un (Apollo) lanetine uğradığından, söylediklerine kimsenin inanıp güvenmediği, Priamus ile Hecuba'nın kızı.

Tanrı: Güneş tanrısı Phoebus'tan söz ediyor.

Hecuba, Paris'e hamileyken alev alev yanan bir meşaleye can vereceğini gördü. Bu Troia'yı yakacak bir ateşti ve öyle de oldu.

Troia'nın düşüşünde büyük rol oynayan Ithacalı Odysseus ve yoldaşı Diomedes'ten söz ediliyor. Odysseus kurnazlığı ve zekasıyla tanınır, yoldaşı Diomedes ise güçlülüğüyle.

Sinon, Troialılara yalan söyleyip Yunanların kentten ayrılırken onlara bir tahta at armağan ettiğini söyleyen kişi.

16 Hecuba, yaşlandığı halde hâlâ ölmediğine ve kocasının, çocuklarının ölümüne tanık olduğuna hayıflanmaktadır.

Troia kralı Priamus'un. Bu dizelerde, Priamus'un katli, Troia'nın katliyle özdeşleştiriliyor.

Locris kralı Oileus'un oğlu olan Ajax, Minerva tapınağında Cassandra'nın ırzına geçmişti.

Aecidae ausis, cum ferox, scaeua manu
 coma reflectens regium torta caput,
 alto nefandum uulneri ferrum abdidit;
 quod penitus actum cum recepisset libens,
 50 ensis senili siccus e iugulo rediit.
 placare quem non potuit a caede effera
 mortalis aeui cardinem extremum premens
 superique testes sceleris et quoddam sacrum
 regni iacentis? Ille tot regum parens
 55 caret sepulcro Priamus, et flamma indiget,
 ardente Troia.

Non tamen superis sat est:
 dominum, ecce, Priami nuribus et natis legens
 sortitur urna: praeda quem uilis sequar?
 hic Hectoris coniugia despondet sibi,
 60 hic optat Heleni coniugem, hic Antenoris;
 nec deest tuos, Cassandra, qui thalamos petat.
 mea sors timetur: sola sum Danaïs metus.

Lamenta cessant? turba, captivae mea,
 ferite palmis pectora, et planctus date,

doladığı gibi kralın saçına sol elini, eğdi başını geri
o vahşi,¹⁹

uğursuz kılıcını soktu, koskoca bir yara açarak içeri;
iyice derinlere işledikten sonra çekince gerisin geri,
kılıç o yaşlının boğazından kupkuru geldi. 50

Kimleri teskin etmezdi bu hunharca katliyle
ölümlü yaşamının son basamağına gelen o kişi,
bu günaha tanık olan tanrılar ve çöken bir saltanatın
kutsal mazisi? Ama onun, bunca kralın babası,
Priamus'un

bir mezarı bile yok, yok bir ateşi, 55
Troia yandığı halde, çıra gibi.

Ama göktekilere bu da yetmedi:
bak, kura çekiyor urna, seçmek için bir efendi
Priamus'un gelinlerine,²⁰
kızlarına' ben de düşeceğim değersiz bir ödül olup
birinin başına, bak!

Hector'un karısını istiyor biri kendine,
diğeri göz koymuş Helenus'un eşine, bir diğeri de
Anteneor'unkine:²¹ 60

ey Cassandra, senin zifaf yatağını isteyen de yok değil.
Ama kurada beni çekmekten ödleri kopuyor,

Yunanların tek korkusu benim.

Ne o dindi mi gözyaşlarınız, ah benim tutsak kızlarım?
haydi vurun yumruklarınızı bağrınıza, ağlayın inleyin,

Priamus, Achilles'in oğlu Neoptolemus (Pyrrhus olarak da bilinir) tarafından öldürüldü. Neoptolemus, çok cesur, ama bir o kadar da zalim olarak bilinen bir kişidir.

Urna: Ölülerin küllerinin konulduğu ya da kura çekiminde kullanılan ayaklı vazo, kavanoz.

Helenus: Priamus ve Hecuba'nın kahinlik yeteneği olan oğlu. Cassandra'nın ikizi. Antenor: Helena'nın Menelaus'a dönmesi için çok dil döken, Troia'nın yaşlılarından.

- 65 et iusta Troiae facite. iamdudum sonet
fatalis Ide, iudicis diri domus.

CHORUS TROADUM, HECUBA.

CHORUS

- Non rude uulgus lacrimisque nouum
lugere iubes:
hoc continuis egimus annis,
ex quo tetigit
70 Phrygius Graias hospes Amyclas,
securitque fretum
pinus matri sacra Cybebae.
decies niuibus canuit Ide,
decies nostris nudata rogis.
75 et Sigeis trepidus campis
decimas securit messor aristas,
ut nulla dies maerore caret,
sed noua fletus causa ministrat.
Ite ad planctus,
80 miseramque leua, regina, manum:
vulgus dominam uile sequemur.
non indociles lugere sumus.

yapın cenaze törenini Troia'nın, hakkınca.

Çın çın çınlasın 65

bundan böyle o ölümcül Ida Dağı, o lanetli hakim
yuvası.²²

TROIALI KADINLAR KOROSU, HECUBA

KORO

Ağlayın diye emrediyorsun da,
bilmez değil ki bu halk, acemi değil ki gözyaşlarına:
bizler yıllardır zaten ağlıyoruz,
en başından beri,

konuk oldu olalı Phrygialı, Yunanın Amyclae'ına,²³ 70
yardı yaralı derin denizleri

Cybele ananın kutsal çamından yapılmış o gemi.
On kez beyaz karla örtüldü Ida,
cenaze odunlarımız için on kez çırılçıplak soyundu.

Orakçı on kez hasat kaldırdı Sigeum ovalarında²⁴ 75
tir tir titrerken korkuyla;

bir gün bile geçmiyordu ki zaten dertsiz tasasız,
ama yepyeni bir nedenimiz var artık ağlayacağımız.

Haydi vurun inleyin,
sen de, kraliçe, kaldır o biçare ellerini 80
biz, zavallı halk da uyacağız hanımımıza,
biz yas tutmasını bilmez değiliz.

Paris'ten ve tanrıçaların Ida Dağı'nda gerçekleştirdikleri güzellik yarışma-
sındaki hakimliğinden söz ediliyor. Bu dizeyle, Ida Dağı Troia'nın başına
gelen belanın çıkış yeri olarak gösteriliyor.

²³ Lacedaemon'un oğlu Amyclas'ın kurduğu, Sparta'nın güney batısında
yerleşik bir köy. Paris'in Menelaus'a konuk olup karısı Helena'nın gön-
lünü çelmesine atıfta bulunuluyor.

²⁴ Sigeum: Troas bölgesinin kuzeydeki burnu.

HECUBA

- Fidae casus nostri comites,
 soluite crinem;
 85 per colla fluant maesta capilli
 86 tepido Troiae puluere turpes.
 102 complete manus:
 103 hoc ex Troia sumpsisse licet.
 87 Paret exertos turba lacertos;
 ueste remissa substringe sinus,
 uteroque tenus pateant artus.
 90 cui coniugio pectora uelas,
 captiue pudor?
 cingat tunicas palla solutas,
 vacet ad crebri uerbera planctus
 furibunda manus.
 95 placet hic habitus,
 placet: agnosco Troada turbam.
 Iterum luctus redeant ueteres,
 solitum flendi uincite morem:
 Hectora flemus.

CHORUS

- Soluimus omnes
 lacerum multo funere crinem;
 100 coma demissa est libera nodo;
 sparsitque cinis feruidus ora.
 104 cadit ex umeris vestis apertis
 105 imumque tegit suffulta latus;
 iam nuda uocant pectora dextras.
 Nunc, nunc uires exprome, dolor.
 Rhoetea sonent litora planctu,

HECUBA

Dertli günümün vefakâr yoldaşları,
 çözün saçlarınızı;
 dökülsün lüle lüle boynunuzdan aşağı, yas içinde, 85
 bulanmışlar Troia'nın sıcak küllerine. 86
 avuç avuç doldurun ellerinize: 102
 Troia'dan alabileceğimiz bu kadar işte. 103
 Açın kollarınızı, hazır edin, halkım 87
 düşürün giysinizi, bağlayın etrafına sinenizin,
 açın bedeninizi ta belinize.
 Hangi koca için örteceksin artık göğsünü, 90
 ey tutsak utanç?
 Sarın pelerininizi düşen giysiniz üstüne,
 eller özgür olsun ki vursun çıldırasıya, çıksın iniltileriniz,
 o hızla.
 İşte bu tam istenen giyim kuşam, 95
 işte bu: şimdi tanıdım Troia'nın halkını.
 Dönsün gelsin bir kez daha eski acılarınız,
 ama öyle ağlayın ki eskisini bastırsın,
 çünkü bu ağlayışımız Hector'a.

KORO

Hepimiz çözdük saçlarımızı,
 yolduk nice cenaze uğruna;
 topuzlarımızı açtık, lüle lüle saldık, 100
 sıcak küller sıçradı yüzümüze
 açtık giysilerimizi, düştü omuzlarımızdan, 104
 inmesin diye daha aşağı, belimize sardık; 105
 artık çırılçıplak bağrımız, çağırıyor ellerimizi.
 Şimdi, şimdi göster gücünü, ey acı.
 Rhoeteum kıyıları çınlasın iniltilerimizle;²⁵

Rhoeteum: Troia sahilinde ünlü burun.

- 110 habitansque cauis montibus Echo
 non, ut solita est,
 extrema brevis verba remittat:
 totos reddat Troiae gemitus.
 audiat omnis pontus et aether.
 Saeuite, manus,
 pulsu pectus tundite uasto;
 115 non sum solito contenta sono:
 Hectora flemus.

HECUBA

- 120 Tibi nostra ferit dextra lacertos,
 umerosque ferit tibi sanguineos,
 tibi nostra caput dextera pulsat,
 tibi maternis ubera palmis
 laniata iacent:
 fluat et multo sanguine manet
 quamcumque tuo funere feci
 rupta cicatrix.
 125 Columen patriae, mora fatorum,
 tu praesidium Phrygibus fessis,
 tu murus eras,
 umerisque tuis
 stetit illa decem fulta per annos;
 tecum cecidit,
 summusque dies Hectoris idem
 patriaeque fuit.
 130 Vertite planctus:
 Priamo uestros fundite fletus;
 satis Hector habet.

dağın kovuklarını mesken tutan Echo²⁶
 yok, hayır, söylemesin her zamanki gibi, 110
 sözlerimizin son hecesini:
 bütün bütün yankılasın Troia'nın figanını.
 İşitsin denizler, gökler tamamını.
 Vahşileşin, ey eller,
 var gücünüzle vurun bağrılarımıza;
 alıştığım sesi duymak, yetmez bana, 115
 çünkü ağlıyoruz Hector'a.

HECUBA

Senin için dövüyor kollarımı şu elim,
 kanayana kadar dövüyor omuzlarımı, senin için,
 senin için vuruyor başıma şu elim,
 göğsünü yırtıp açıyor, ah benim, ananın parmakları,
 senin için: 120
 senin ölümünle açtığım
 her yeni yara, açılsın yeniden
 aksın, sel olsun kanlar, oluk oluk.
 Yurdumun direğiydin sen, göğüs gererdin kötü yazgıya,
 kalkan olurdun takati kalmayan Phrygialılara, 125
 sur olurdun;
 senin omuzlarında
 on yıl ayakta kaldı yıkılmadan Troia;
 seninle beraber yıkıldı o da,
 ve Hector'un son günü
 oldu, yurdumuzun son günü.
 Değiştirin artık çığlığınız sesini: 130
 Priamus'a ağlayınız şimdi;
 bu kadar yeter Hector'a.

CHORUS

- Accipe, rector Phrygiae, planctus,
 accipe fletus, bis capte senex.
 nil Troia semel te rege tulit,
 135 bis pulsari
 Dardana Graio moenia ferro
 bisque pharetras passa Herculeas.
 post elatos Hecubae partus
 regumque gregem
 postrema pater funera cludis,
 140 magnoque Ioui uictima caesus
 Sigea premis litora truncus.

HECUBA

- Alio lacrimas flectite uestras:
 non est Priami miseranda mei
 mors, Iliades.
 145 "Felix Priamus" dicite cunctae:
 liber manes vadit ad imos,
 nec feret unquam
 victa Graium ceruice iugum;
 non ille duos uidit Atridas,
 nec fallacem cernit Ulyssem;
 150 non Argolici praeda triumphi,
 subiecta feret colla tropaeis;
 non assuetas ad sceptras manus
 post terga dabit,

KORO

Duy iniltimizi, Phrygia kralı,
 hisset gözyaşlarımızı, ey çifte esaret yaşayan yaşlı.
 Senin hükümranlığında bir kez yaşadığı bu bela,
 iki kez gelmişti Troia'nın başına, 135
 iki kez sarsılmıştı Dardanus'un surları, Yunan kılıcıyla,²⁷
 iki kez katlanmıştı Hercules'in oklarına.²⁸
 Hecuba'nın bütün evlatları,
 onca kral soyu gömüldükten sonra,
 sen, babaları, cenaze alayına oldun en son halka,
 Ulu Iovis'e bir kurban gibi kesildin,²⁹ 140
 şimdi, başsız, öylece yatıyorsun Sigeum kıyılarında.

HECUBA

Gözyaşlarınızı başkasına akıtın:
 benim Priamus'umun ölümüne acımamalısınız
 ey Iliumlu kadınlar!
 "Ne mutlu Priamus'a!" deyin hep bir ağızdan: 145
 özgürce gidiyor yeraltı dünyasının ruhlarına,
 taşımayacak artık boynunda
 fatih Yunanın boyunduruğunu;
 artık görmeyecek Atreus'un iki oğlunu,
 artık görmeyecek kurnaz Odysseus'u;
 Argos zaferinin ganimeti olup 150
 eğmeyecek omzunu fatihin andaçları altında;
 Asa tutmaya alışık bu elleri,
 hiç kimse bağlayamayacak arkasında,

Dardanus: Yunan mitolojisinde, Zeus ve Electra'nın oğlu. Troia kralları-
 nın atası. Kuzey Ege'deki Samothrace'den Phrygia'ya gelir. Dönemin kra-
 lı Teucer ona kızını ve topraklarının bir kısmını verir. Dardanus, Ida Da-
 ğı'nın yamaçlarında Troia kentini kurar ve buraya Dardania denir.
 Laomedon'un hükümranlığında, Hercules Troia'ya ilk saldırısını gerçek-
 leştirdi. Priamus o sırada çocukluk dönemini yaşıyordu. İkinci kez, Phi-
 loctetes Hercules'in oklarını kullanarak kente saldırdı.
 Priamus kendi sarayında, Iuppiter'in (Iovis) sunağında öldürüldü.

155 currusque sequens Agamemnonios,
 aurea dextra vincula gestans,
 laetis fiet pompa Mycenis.

CHORUS

 “Felix Priamus” dicimus omnes:
 secum excedens sua regna tulit.
 nunc Elysii
 nemoris tutis errat in umbris,
 interque pias felix animas
160 Hectora quaerit.
 Felix Priamus;
 felix, quisquis bello moriens
 omnia secum consumpta tulit!

yürüyüp de Agamemnon'un arabasının ardı sıra
bileğine takılı altın kelepçeyle
malzeme olmayacak geçit törenine, Mycenae'ın geniş
ovalarında. 155

KORO

“Ne mutlu Priamus’a!” diyoruz hepimiz:
göçüp giderken alıp götürüyor krallığını da beraberinde.
O artık Elysium'un gölgeli korularında,³⁰
geziniyor güvenle,
mutlu mesut, kutlu ruhlar arasında
arıyor Hector'unu. 160
Ne mutlu Priamus'a;
Ne mutlu savaşta ölünce,
yıkılan krallığını da yanında götürene!

³⁰ Elysium: Yeraltı ülkesinde, kutlu ruhların mekanı (cennet).

Actus Secundus

TALTHYBIUS, CHORUS TROADUM

TALTHYBIUS

165 O longa Danaïs semper in portu mora,
 seu petere bellum, petere seu patriam uolunt!

CHORUS

Quae causa ratibus faciat et Danaïs moram,
effare, reduces quis deus cludat uias.

TALTHYBIUS

170 Pauet animus, artus horridus quassat tremor.
 maiora ueris monstra (uix capiunt fidem)
170 vidi ipse, uidi. summa iam Titan iuga
bis stringebat ortu, uicerat noctem dies,
 cum subito caeco terra mugitu fremens
 concussa totos traxit ex imo sinus;
 mouere siluae capita et excelsum nemus
 fragore uasto tonuit et lucus sacer.

İkinci Sahne

TALTHYBIUS, TROIALI KADINLAR KOROSU

TALTHYBIUS

Ah, Yunanlar ne çok bekler şu limanda,
bekler demir atarken savaşa, bekler yelken açarken
yurduna! 165

KORO

Bu gemileri, bu Yunanları bekleten ne,
hangi tanrı kesiyor eve dönüş yolunu?

TALTHYBIUS

Endişe içinde ruhum, korkunç bir titreme alıyor bedenimi,
kim inanır bunca uğursuzluğun hakikati aşacağına,
ama ben gözlerimle görüyorum, görüyorum.
Güneş doğuyor, 170
vuruyor ışıkları şu yamacın doruklarına,
kovmuş gün geceyi; 170
boğuk boğuk inleyerek sarsıldı birden toprak tekrar
ta derinlerinden titretip göğsünü, kabardıkça kabardı;
başladı ağaçlar başlarını sallamaya, çatırdayıp
ulu ormanlar
gümbür gümbür gürledi, gürledi kutsal korular;

- 175 Idaeae ruptis saxa ceciderunt iugis.
 nec sola tellus tremuit: et pontus suum
 adesse Achillem sensit ac uoluit uada.
- Tum scissa uallis aperit immensos specus,
 et hiatus Erebi peruium ad superos iter
- 180 tellure fracta praebet ac tumulum leuat.
 Emicuit ingens umbra Thessalici ducis,
 Threicia qualis arma proludens tuis
 iam, Troia, fatis strauit aut Neptunium
 cana nitentem perculit iuuenem coma,
- 185 aut cum inter acies Marte uiolento furens
 corporibus amnes clausit et quaerens iter
 tardus cruento Xanthus errauit uado,
 aut cum superbo uictor in curru stetit,
 egitque habenas Hectorem et Troiam trahens.
- 190 Impleuit omne litus irati sonus:
 "ite, ite, inertes, debitos manibus meis
 auferte honores, soluite ingratas rates,

Ida Dağı yarıldı yamaçlarından, yağmaya başladı kayalar. 175
 Titreyen sadece toprak değildi; deniz de titredi,
 hissedince Achilles'ini yanı başında, kabarıp yayıldı
 dalga dalga.

Vadi ayrıldı iki yana, ortaya çıktı koskoca mağaralar,
 bir yol göründü, Erebus'un esneyen ağzından
 yukarı dünyaya

toprak yarılınca, gevşemeye başladı o mezar da.³¹ 180

Göründü birden Thessialı önderin dev hayaleti;
 Thracia ordusunu yere serdiğinde
 senin kaderini yazmak üzere, ah Troia, nasılsa,
 öyleydi gene;

yere çaldığında nasılsa, bembeyaz saçları ıslı ıslı parlayan
 Neptunus'un oğlunu³²

kuduruk Mars'ın cephesinde, öfkeyle³³ 185

doldurduğunda dereleri cesetlerle, Xanthus³⁴
 kanlı suları yavaş savaş süzülüp bir yol ararken kendine,
 nasılsa,

zafer kazandığında nasıl durmuşsa arabasında
 bütün kibriyle,
 dizginleri alıp eline, nasıl sürümüşse ardından Hector'u,
 Troia'yı, öyleydi gene.

Bütün kıyıları doldurdu öfkesi, çılgık çılgık: 190

“Gidin, sizi beceriksizler, gidin, alın götürün
 onurunuzu³⁵

benim ellerime borçlu olduğunuz; çözün nankör
 gemilerinizi,

31 Achilles'in mezarı.

32 Neptunus'un oğlu Cygnus, Achilles tarafından öldürülünce, bir kuğuya dönüştü. Bir önceki dizedeki bembeyaz saçlar, kuğunun beyaz tüylerini ima etmektedir.

33 Mars: Savaş tanrısı. Bu dizede *şiddetli savaş* anlamında kullanılıyor.

34 Xanthus: Lycia'da ünlü nehir.

35 Achilles'in hayaleti, Yunanlara ateş püskürüyor.

per nostra ituri maria! non paruo luit
 iras Achillis Graecia et magno luet:
 195 desponsa nostris cineribus Polyxene
 Pyrrhi manu mactetur et tumultum riget.”
 haec fatus alta nocte diuisit diem,
 repetensque Ditem mersus ingentem specum
 coeunte terra iunxit. immoti iacent
 200 tranquilla pelagi, uentus abiecit minas,
 placidumque fluctu murmurat leni mare.
 Tritonum ab alto cecinit hymenaeum chorus.

PYRRHUS, AGAMEMNON, CALCHAS.

PYRRHUS

Cum laeta pelago uela rediturus dares,
 excidit Achilles, cuius unius manu
 205 impulsa Troia, quidquid adiecit morae,
 illo remoto, dubia quo caderet, stetit?
 velis licet, quod petitur, ac properes dare,
 sero es daturus: iam suum cuncti duces
 tulere pretium. Quae minor merces potest
 210 tantae dari uirtutis? an meruit parum,

gidin yara yara benim denizlerimi! Ucuza mal olmadı
Yunan'a,
Achilles'in öfkesini dindirmek, şimdi daha pahalıya
mal olacak ama.

Küllerime adansın Polyxena 195
katledilsin Pyrrhus'un eliyle, mezarım ıslansın kanıyla.”
İşte böyle söyledi, ardından da ayırdı kara geceden günü,
geri dönerken yeniden Dis'e, dalıp da o koskoca
boşluğa³⁶

birleştirip toprağı, kilitledi. Kımıldamaz oldu birden,
dinginleşti sular, durdu tehdit yağdıran rüzgârlar 200
sakinleşti deniz, hafif hafif çarpıyor şimdi dalgalar,
Triton koroşu bir düğün türküsü tutturdu,
ta derinlerden.³⁷

PYRRHUS, AGAMEMNON, CALCHAS

PYRRHUS³⁸

Yurduna dönmek üzere yelkenlerini açarken denize,
sen böyle neşe içinde,
Achilles'i unut bir çırpıda, tek yumruğuyla Troia'ya
devirdiği halde, olacak iş mi? 205
O ölünce, ne olduysa oldu, gecikti kentin düşüşü,
nereye devrileceğini bilemedi, şüphe içinde kaldı öylece.
Ne dilerse, vermek istiyorsun belki şimdi,
heves de ediyorsun,
ama geç kaldın vermekte; diğer önderler çoktan aldı bak,
hak ettikleri ödülleri. Böyle küçük bir bedel mi ödenir,
bu kadar büyük cesarete? Yoksa bu kadicarlığını bile
hak etmedi mi? 210

Dis: Yeraltı ülkesi

Triton: Poseidon ve Amphitrite'nin oğlu, bir deniz tanrısı. Baş ve gövdesi insan, kuyruğu balık şeklinde betimlenir.

Agamemnon'la tartışmaktadır.

- qui, fugere bellum iussus et longa sedens
aeuum senecta degere, ac Pylî senis
transcendere annos, exuens matris dolos,
falsasque uestes, fassus est armis uirum?
- 215 Inhospitali Telephus regno impotens,
dum Mysiae ferocis introitus negat,
rudem cruore regio dextram imbuit,
fortemque eandem sensit et mitem manum.
cecidere Thebae, uidit Eetion capi
- 220 sua regna uictus; clade subuersa est pari
apposita celso parua Lyrnessos iugo,
captaque tellus nobilis Briseide;

Savaştan kaçınması emredilince ona oysa, yurdunda
kalırsa

uzun bir yaşlılık süreceği, Pyloslu ihtiyardan bile
daha uzun yaşayacağı söylenince,³⁹
anasının foyasını çözüp soymadı mı sahte giysilerini,
alıp eline silahını kendisinin bir kahraman olduğunu
haykırmadı mı?⁴⁰

O konuk sevmez ülkenin dik başlı kralı, Telephus, 215
vahşi Mysia'ya girmesini engelleyince,
kral kanına bulamıştı acemi elini,⁴¹
o an hissetmişti bu elin hem gücünü, hem merhametini.⁴²
Thebae düştü, Eetion yenildi,⁴³
gördü krallığını kaybedişini; yaşadı benzer bir akıbeti, 220
ulu bir yamacın üstüne kurulu o küçük Lyrnesos,⁴⁴
Briseis'in esaretiyle adını duyuran o ünlü ülke de,⁴⁵

³⁹ Pyloslu ihtiyar: Nestor. Pyloslu Neleus'un uzun yıllara meydan okuyan oğlu. Pylos, Peloponnesus'un batı kıyılarında bir kenttir ve Neleus ile Nestor'un efsanevi krallığı olarak bilinir.

⁴⁰ Achilles'in annesi Thetis, oğlunun savaşa katılacağını öğrenince bir genç kız kılığına büründü ve onun karşısına çıkıp aklını çelmeye çalıştı. Mysia kralı. Troia'ya savaşa giden Achilles'i ülkesinden geçirmek istemeyince, onun mızrağıyla yaralandı. Telephus, yarasının nasıl iyileşeceğini Delphoi kahinine danıştığında, ancak bu yarayı açan tarafından iyileştirilebileceğini öğrendi. Bunun üzerine, Achilles'in mızrağının ucundaki pasla yara iyileşti. Bu olaydan sonra, Telephus Achilles'e Troia yolunu gösterdi. *Acemi elini*: Achilles'in Troia savaşından önce hiç savaş deneyimi olmadığı ima ediliyor.

Bkz. Dipnot 29.

Mysia'da Cilicalılar tarafından mesken tutulan Thebae'in kralı ve Andromacha (Hector'un karısı) ile Podes'in babası. Achilles tarafından öldürüldü.

⁴⁴ Lyrnesos (Lyrnessus) Cilicalıların yerleştiği Dardania'da küçük bir dağ kasabası.

⁴⁵ Briseis: Briseus'un kızı lakabıyla tanınan Lyrnesoslu Hippodameia. Troia savaşında Achilles tarafından esir alınan dul kadınlardan.

- et causa litis regibus, Chryse iacet,
et nota fama Tenedos, et quae pascuo
225 fecunda pingui Thracios nutrit greges,
Scyros, fretumque Lesbos Aegaeum secans,
et cara Phoebus Cilla; quid quas alluit
vernus Caycus gurgitem attollens aquis?
Haec tanta clades gentium ac tantus pauor,
230 sparsae tot urbes, turbinis uasti modo,
alterius esset gloria ac summum decus:
iter est Achillis; sic meus uenit pater
et tanta gessit bella, dum bellum parat.
Ut alia sileam merita, non unus satis
235 Hector fuisset? Ilium uicit pater,
vos diruistis. inclitas laudes iuuat,
et clara magni facta genitoris sequi:
iacuit peremptus Hector ante oculos patris

kralların kavga sebebi, Chryse de böyle serildi yere,⁴⁶
 tarihiyle meşhur Tenedos da, verimli otlaklarıyla⁴⁷
 Thracia sürülerini besleyen zengin Scyros da,⁴⁸ 225
 Ege denizinin dalgakıranı Lesbos da,⁴⁹
 Phoebus'un gözdesi Cilla da; ya, unutacak mıyız⁵⁰
 Caycus'un baharda kabaran sularıyla yıkadığı
 toprakları?⁵¹
 Bunca halkın yok oluşu, bunca korku,
 dev bir kasırgaya uğramış gibi darmadağın olmuş
 bunca kent, 230
 başkası için onur olurdu, ya da ulu bir zafer nişanesi:
 Achilles içinse bir yolculuktu sadece; işte böyle geldi
 benim babam,
 bunca savaş yaptı, savaşa giderken.⁵²
 Diğer yiğitliklerini ise söylemiyorum bile,
 bir tek Hector bile
 yetmez mi ona? Babam fethetti Ilium'u, 235
 sense katlettin. Kazandığı büyük övgüleri,
 yaptığı seçkin işleri hatırlatmak babamın, benim için
 gurur vesilesi:
 Babasının gözleri önünde kılıçtan geçirildi Hector,
 yere serildi,

Chryse: Troia yakınlarında bir ada. Bu ada Yunanların saldırısına uğrayınca, Apollo'nun rahibi olan Chryses'in kızı Chryseis Agamemnon'a onur ödülü olarak sunuldu. Agamemnon onu cariye olarak aldığını açıkladı ve babasının verdiği fidyeyi kabul etmedi. Chryses kızının kurtuluşu için Apollo'ya yalvardı ve Yunanlar dokuz gün boyunca veba illetine tutuldular. Bunun üzerine Agamemnon kızı geri verdi. Ama bir şartı vardı; Achilles'e ganimet olarak sunulan Briseis'i kendisi alacaktı. Bu isteği yüzünden Achilles'in öfkesini kazandı.

Tenedos: Troia savaşı sırasında Yunan donanmaları için önemli bir merkez olan, Ege Denizi'ndeki ada (Bozcaada).

Scyros: Euboea'nın kuzey doğusunda, Yunanistan'ın doğusunda yer alan bir ada. Kuzey Sporades adalarının en büyüğü.

Lesbos: Ege Denizi'nin kuzeydoğusunda yerleşik Yunan adası.

Cilla: Apollo (Phoebus) için kutsal sayılan, Thebae yakınlarındaki kent.

Caycus (Caicus): Asia Minor'da bir nehir (Bakırçay).

- 240 patruisque Memnon, cuius ob luctum parens
 pallente moestum protulit uultu diem;
 suique uictor operis exemplum horruit,
 didicitque Achilles et dea natos mori.
 Tum saeua Amazon ultimus cecidit timor.
 Debes Achilli, merita si digne a aestimas,
 245 et si Mycenis uirginem atque Argis petat.
 dubitatur et iam placita nunc subito improbas,
 Priamique natam Pelei nato ferum
 mactare credis? at tuam natam parens
 Helenae immolasti: solita iam et facta expeto.

AGAMEMNON

- 250 Iuuenile uitium est, regere non posse impetum.
 aetatis alios feruor hic primae rapit,
 Pyrrhum paternus. spiritus quondam truces,
 minasque tumidi lentus Aeacidae tuli.
 quo plura possis, plura patienter feras.
 255 Quid caede dira nobiles clari ducis
 aspergis umbras? noscere hoc primum decet,
 quid facere uictor debeat, uictus pati.

Memnon ise amcasının; kederden sarardı soldu⁵³
 anasının yüzü, günü yasa boğdu;⁵⁴ 240
 yaptığı bu iş korkunç bir ders verdi fatihin kendisine de,
 ölebileceğini öğrendi Achilles, tanrıça oğullarının bile.
 Derken, Amazon da devrildi, en son tehditti kendisi.⁵⁵
 Hak ettiği değeri vereceksen Achilles'in bu başarılarına,
 ver o zaman
 Mycenae'dan, Argos'tan bir cariye istemişse kendine. 245
 Duralıyor musun yoksa, eskiden izin verdiğini,
 yeriyor musun şimdi,
 vahşilik mi diyorsun Priamus'un kızını Peleus'un oğluna
 kurban etmeye? Kendi kızını kurban etmiş bir baba
 olduğun halde
 Helena'ya. Senden istediğim, yapılmış, denenmiş bir iş
 ne de olsa.⁵⁶

AGAMEMNON

Bir gençlik yanılgısı, dürtülere direnememe; 250
 başkalarının yüreğine ateş salar delikanlılık,
 Pyrrhus'unkine ateş salan ise babası. Zamanında
 göz yumdum,
 kibirli Aeacus oğlunun küstahlığına, ağır tehditlerine.⁵⁷
 Gücün arttıkça, sabrın da artmalı.
 Bu kadar vahşi bir katliamla neden kirletiyorsun, 255
 o seçkin önderin soylu hayaletini? İyisi mi sen şunu öğren,
 yenenin yaptığı işler, yenilene cezadır.

Troia savaşından önce Achilles'in yol üstünde kazandığı savaşlar ve başarıları övülüyor.

Priamus Hector'un babası, Memnon'un amcasıydı. Memnon, Priamus'un kardeşi Tythionius'un oğluydu.

⁵⁴ Memnon'un annesi şafak tanrıçası Aurora'dır.

⁵⁵ Amazonların kraliçesi Penthesilea'dan söz ediliyor.

⁵⁶ Agamemnon, Troia seferine çıkarken, rüzgarların dinmesi için kızı Iphigenia'yı Aulis'te kurban etmişti.

Aeacus'un torunu Achilles.

- violenta nemo imperia continuit diu,
 moderata durant; quoque Fortuna altius
 260 euexit ac leuauit humanas opes,
 hoc se magis suppressere felicem decet,
 variosque casus tremere metuentem deos
 nimium fauentes. magna momento obrui
 vincendo didici. Troia nos tumidos facit
 265 nimium ac feroces? stamus hoc Danai loco,
 unde illa cecidit. fateor, aliquando inpotens
 regno ac superbus, altius memet tuli;
 sed fregit illos spiritus haec quae dare
 potuisset aliis causa, Fortunae fauor.
 270 Tu me superbum, Priame, tu timidum facis.
 ego esse quidquam sceptrum, nisi uano putem
 fulgore tectum nomen et falso comam
 uinclo decentem? casus haec rapiet breuis;
 nec mille forsitan ratibus, aut annis decem;
 275 non omnibus Fortuna tam lenta imminet.
 Equidem fatebor (pace dixisse hoc tua,
 Argiua tellus, liceat): affligi Phrygas
 vincique uolui; ruere, et aequari solo,
 etiam arcuissem; sed regi frenis nequit
 280 et ira et ardens ensis et uictoria
 commissa nocti. quidquid indignum aut ferum
 cuiquam uideri potuit, hoc fecit dolor,

Hiç kimse dizginsiz bir gücü yaşatamaz uzun süre,
 dizginlediğinse, ömür boyu sürdürür. Şans yükselttikçe,
 yücelttikçe insanın gücünü, 260
 daha çok asılmalı mutluluğun gemine,
 titreyerek bakmalı yaşamın değişken hallerine,
 önüne iyilikler seren tanrılardan daha çok korkmalı.
 Ulu krallıklar bile,
 bir anda çöker, zafer kazanarak öğrendim bunu ben.
 Troia mı,
 bunca kibrimizin, bunca zorbalığımızın nedeni?
 İşte burada duruyoruz bak, 265
 biz, Danaus oğulları, onun tam çöktüğü yerde.
 Kabul, bir zamanlar
 başına buyruktum krallığımda, dağları aşmıştım
 küstahlığımda;
 ama kırdı bu kibrimi, başkalarında kibir yaratan,
 yani Kaderin armağanı.
 Sensin beni kibirli yapan ey Priamus, sensin beni
 korkak kılan. 270
 Krallık nedir artık benim için, sahte yaldızla kaplı
 bir addan başka,
 nedir, saçı süsleyen uyduruk bir taçtan başka?
 Kader kapıp götürür bunu bir anda,
 belki de hiç gerek kalmaz hatta, böyle binlerce gemiye,
 on yıla;
 böyle yavaş adımlarla yaklaşmaz talih her adama. 275
 Artık doğruyu söyleyeceğim (izin ver bana,
 ey Argos ülkesi,
 bırak söyleyeyim): ben istedim Phrygialıların dize gelmesini,
 yenilmesini; devrilirken, yerle bir olurken
 engel olabilirdim de; ama gem vurulamaz
 öfkeye, alev alev yanan kılıca, 280
 geceyle kefenlenmiş zafere. Çirkin ve zalimce
 ne olmuşsa burada, bu acının işi,

tenebraeque, per quas ipse se irritat furor,
 gladiusque felix, cuius infecti semel
 285 vecors libido est. quidquid euersae potest
 superesse Troiae, maneat; exactum satis
 poenarum et ultra est. regia ut uirgo occidat
 tumuloque donum detur et cineres riget,
 et facinus atrox caedis ut thalamos uocent,
 290 non patiar. in me culpa cunctorum redit;
 qui non uetat peccare, quum possit, iubet.

PYRRHUS

Nullumne Achillis praemium manes ferent ?

AGAMEMNON

Ferent, et illum laudibus cuncti canent,
 magnumque terrae nomen ignotae audient.
 295 quod si leuatur sanguine infuso cinis,
 opima Phrygii colla caedantur gregis,
 fluat nulli flebilis matri cruor.
 Quis iste mos est? quando in inferias homo est
 impensus hominis? detrahe inuidiam tuo
 300 odiumque patri, quem coli poena iubes.

PYRRHUS

O tumide, rerum dum secundarum status
 extollit animos, timide, quum increpuit metus
 regum tyranne! iamne flammatum geris
 amoris aestu pectus, ac ueneris nouae?

karanlığın işi, bunlar şiddetlendirir öfkeyi;
 şu muzaffer kılıcın işi, bir kez kanı tattı mı,
 iştahı taşar aklın dışına. Viraneye dönen Troia'dan
 ne kalmışsa geri, 285
 bırak, kalsın: yeterince ceza çekti, hatta daha da fazlasını.
 Bir kral kızı öldürülecek, mezara ödül diye sunulacak,
 küllere bulanacak,
 ve bu vahşi cinayete evlilik denecek, öyle mi,
 hayır, izin vermem buna. Herkesin işlediği suç benim
 üzerine kalır sonra; 290
 günahı yasaklamayan, güç eline geçti mi, emreder günahı.

PYRRHUS

Hiç mi ödül almayacak yani, Achilles'in hayaleti?

AGAMEMNON

Alacak tabii, herkes onu övgülerle terennüm edecek,
 hiç bilinmeyen ülkeler bile bu büyük adı işitecek.
 Küller boyanacaksa ille kan dökülüp de, 295
 Phrygia sürüsünden semiz boğazlar kesilsin üzerine,
 aksın kanlar, acı vermeden hiçbir ana yüreğine.
 Nereden çıktı bu adet? İnsan ne zaman sunu oldu,
 bir ölünün gömütüne? Kaldır asıl sen şu kıskançlığı,
 nefreti babanın üzerinden, bize intikamla tapınmamızı
 emredeceğine. 300

PYRRHUS

Ah küstah, şansın yaver gitti, kibrin arttı demek,
 ah korkak, tehlike çanları çaldığında sinersin ama,
 ah kralların en zorbası! Yine mi yandı yüreğin,
 aşk ateşiyle, yepyeni bir tutkunun aleviyle?

- 305 solusne toties spolia de nobis feres?
 hac dextra Achilli uictimam reddam suam.
 quam si negas retinesque, maiorem dabo,
 dignamque quam det Pyrrhus; et nimium diu
 a caede nostra regia cessat manus
 310 paremque poscit Priamus.

AGAMEMNON

Haud equidem nego
 hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,
 saeuo peremptus ense quod Priamus iacet,
 supplex paternus.

PYRRHUS

- Supplices nostri patris
 hostesque eosdem nouimus. Priamus tamen
 315 praesens rogauit; tu, graui pauidus metu
 nec ad rogandum fortis, Aiaci preces
 Ithacoque mandas, clusus, atque hostem tremens.

AGAMEMNON

- At non timebat tunc tuus, fateor, parens,
 interque caedes Graeciae atque uastas rates,
 320 segnis iacebat, belli et armorum immemor,
 leui canoram uerberans plectro chelyn.

Yoksa tek başına mı götüreceksin, bizden çaldığın
 bunca ganimeti?⁵⁸ 305
 Öyleyse, ben kendi elimle sunacağım Achilles'e,
 istediği kurbanı.
 Reddedersen, alıkoyarsan kızı, o zaman ben, Pyrrhus,
 babama daha büyük, daha yakışır bir armağan sunacağım;
 epeydir kral kanına bulamamıştım elimi,
 ama Priamus kendine yandaş arıyor, belli ki. 310

AGAMEMNON

Reddedemem,
 Pyrrhus'un savaştaki en büyük başarısı buydu,
 o zalim kılıçla katledildi Priamus, babana yalvararak
 yere serildi.

PYRRHUS

Babama yalvaranlar,
 aynı zamanda düşmanlarıydı, hepimiz biliyoruz bunu.
 Priamus bizzat gelip aman diledi; ama sen,
 derin korkuna yenilip 315
 aman dilemeye cesaret edemedin. Ajax'la iletiyordun
 isteklerini,
 Ithacalıyla; saklanmıştın içerlere, düşmandan
 ürküyordun.⁵⁹

AGAMEMNON

Kabul ediyorum, baban korkaklık etmedi o zaman,
 Yunanların cesetleri ve yanan gemileri arasında
 miskin miskin oturuyordu, savaşı, silahları unutmuştu, 320
 vuruyordu mızrabıyla lirin tellerine, kendinden
 geçiyordu tatlı ezgilerle.

İlk ganimet Briseis'di. Burada kastedilen Polyxena'dır.
 Ithacalıyla: Ulysses (Odysseus).

PYRRHUS

Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,
cantus Achillis timuit, et tanto in metu
naualibus pax alta Thessalicis fuit.

AGAMEMNON

325 Nempe iisdem in istis Thessalis naualibus
pax alta rursus Hectoris patri fuit.

PYRRHUS

Est regis alti spiritum regi dare.

AGAMEMNON

Cur dextra regi spiritum eripuit tua ?

PYRRHUS

Mortem misericors saepe pro uita dabit.

AGAMEMNON

330 Et nunc misericors uirgines busto petis.

PYRRHUS

Iamne immolari uirgines credis nefas ?

AGAMEMNON

Praeferre patriam liberis regem decet.

PYRRHUS

O sıralar yüce Hector senin silahlarına küçümseyerek
bakıyordu,
ama Achilles'in şarkılarından ödü kopuyordu; bu kadar
tehlike arasında,
huzur içindeydi, Thessalia gemileri.

AGAMEMNON

Evet, ama o Thessalia gemileri arasında
derin bir huzura erdi Hector'un babası da.

325

PYRRHUS

Yüce bir krala düşer, bir kralın yaşamını esirgemek.

AGAMEMNON

Neden kendi ellerinle aldın kralın canını o zaman?

PYRRHUS

Merhametli bir insan, yaşatmaktansa öldürür çoğu zaman.

AGAMEMNON

Peki, bir genç kızı mezara sokmak isteyen de
merhametin mi yoksa?

330

PYRRHUS

Genç kızları kurban etmenin günah olduğuna mı
inanıyorsun şimdi de?⁶⁰

AGAMEMNON

Yurdunu, evladına tercih etmek ancak krala yaraşır.

Agamemnon'un kızını kurban etmesi anımsatılıyor.

PYRRHUS

Lex nulla capto parcit, aut poenam impedit.

AGAMEMNON

Quod non uetat lex, hoc uetat fieri pudor.

PYRRHUS

335 Quodcumque libuit facere uictori, licet.

AGAMEMNON

Minimum decet libere cui multum licet.

PYRRHUS

His ista iactas, quos decem annorum graui
regno subactos, Pyrrhus exsoluit iugo?

AGAMEMNON

Hos Scyrus animos ?

PYRRHUS

Scelere quae fratrum caret.

AGAMEMNON

340 Inclusa fluctu—

PYRRHUS

Hiçbir yasa mahkûmu bağışlamaz, ya da cezasını
vermeden bırakmaz.

AGAMEMNON

Yasa yasaklamıyorsa, utanç yasaklar.

PYRRHUS

Muzaffer kişi gönlünün dilediğini yapma hakkına sahiptir. 335

AGAMEMNON

Çok hakkı olana, azla yetinmek yaraşır.

PYRRHUS

On yıldır zorbalığınla inim inim inlettğin insanlara mı
bu sözlerin,
nihayet Pyrrhus'un özgürlüklerine kavuşturduğu
insanlara mı?

AGAMEMNON

Scyroslu olmandan mı kaynaklanıyor bu havan?⁶¹

PYRRHUS

Sycros kardeş kanına girmez.⁶²

AGAMEMNON

Denizde bir ada—

340

⁶¹ Pyrrhus Scyros adasında doğmuştur.

⁶² Agamemnon'un babası Atreus ile amcası Thyestes arasındaki kanlı taht kavgası ima ediliyor. Atreus, Mycenae kralı olunca, kardeşi Thyestes'i ülkeden sürer.

PYRRHUS

Nempe cognati maris.

Atrei et Thyestae nobilem noui domum.

AGAMEMNON

Ex uirginis concepte furtiuo stupro,

et ex Achille nate, sed nondum uiro—

PYRRHUS

Illo ex Achille, genere qui mundum suo,

345 sparsus per omne caelitum regnum, tenet:

Thetide aequor, umbras Aeaco, caelum Ioue.

AGAMEMNON

Illo ex Achille, qui manu Paridis iacet.

PYRRHUS

Quem nec deorum cominus quisquam petit.

PYRRHUS

Evet, anamız olan denizde.⁶³

Ama Atreus'un ve Thyestes'in soylu hanesini ben öyle iyi
tanırım ki.⁶⁴

AGAMEMNON

Bir genç kızın yasak ilişkisinden doğdun sen,⁶⁵

Achilles'in dölüsün, daha adam sıfatında bile değildi
o sıra baban.

PYRRHUS

Öyle bir Achilles'ten doğdum ki, evrenin hakimi kendisi,
bütün tanrıların krallığından pay almış soyu:

345

Thetis sayesinde denizlere hükmediyor, Aeacus sayesinde
öte dünyaya, Iovis sayesinde de göklere.⁶⁶

AGAMEMNON

Öyle bir Achilles'ten doğdun ki, ölümü Paris'in elinden
oldu.

PYRRHUS

Tanrıların bile göğüs göğse çarpışmaktan korktuğu
bir Achilles o.

⁶³ Pyrrhus, babasının annesi Thetis'i ima etmektedir.

⁶⁴ Pyrrhus kendi soyunun şanıyla övünürken, Agamemnon'un soyunun lanetli bir soy olduğunu ima ediyor. Burada, *soylu hanesini* ifadesiyle alaycı bir yaklaşım sergileniyor.

Scyros kralı Lycomedes'in kızlarından, Deidarnia'nın Achilles ile ilişkisinden Pyrrhus doğar.

Thetis: Nereus'un kızlarından olan deniz perisi. Thetis'e hem Neptunus, hem de Zeus aşık olmuştur. Babasından daha güçlü bir çocuk doğuracağı kehanet edilince, her iki tanrı da aşklarından vazgeçmiş ve onu Peleus'e vermiştir. Bir ölümlüyle evlenmeyi reddetmesine ve birçok biçime girerek Peleus'ten kaçmasına rağmen, sonunda onunla evlenmiştir; Aeacus ve Iovis ise atası.

AGAMEMNON

350 Compescere equidem uerba et audacem malo
 poteram domare; sed meus captis quoque
 scit parcere ensis. potius interpretes deum
 Calchas uocetur: fata si poscunt, dabo.

Tu, qui Pelasgae uincla soluisti rati
 morasque bellis, arte qui reseras polum,
 355 cui uiscerum secreta, cui mundi fragor
 et stella longa semitam flamma trahens
 dant signa fati, cuius ingenti mihi
 mercede constant ora, quid iubeat deus
 effare, Calchas, nosque consilio rege.

CALCHAS

360 Dant fata Danais, quo solent pretio, uiam:
 mactanda uirgo est Thessali busto ducis;
 sed quo iugari Thessalae cultu solent,
 Ionidesue, uel Mycenaeae nurus,
 Pyrrhus parenti coniugem tradat suo:
 365 sic rite dabitur. Non tamen nostras tenet
 haec una puppes causa: nobilior tuo,

AGAMEMNON

İstesem, böyle konuşmana izin vermez,
 küstahlığının bedelini ödetirdim; 350
 ama tutsakları da esirgemesini bilir benim kılıcım.
 En iyisi tanrıların sözcüsünü, Calchas'ı çağıralım:

Kader isterse, vereceğim kızı.⁶⁷

Sen ki Pelasg gemilerine demir aldıldın,⁶⁸
 savaşın önündeki engelleri kaldırdın, hünerinle kilidini
 açtın göklerin,
 iç organlarda saklı gizler, gökyüzünde çakan şimşekler, 355
 ardında ateşli upuzun bir iz bırakan yıldız
 sana kaderin işaretlerini verir; çok pahalıya mal oldu bana,
 senin kehanetlerin: ne buyurdu tanrı, ey Calchas,
 açıkla haydi,
 kılavuz ol bize bilgeliğinle.

CALCHAS

Bedeli ağır olan yollar gösteriyor yine Yunanlara, kader: 360
 genç kız kurban edilmeli, Thessialı önderin mezarına;⁶⁹
 bir Thessialı gelin gibi giyinmeli ama,
 ya da bir Mycenaeli, bir Ionialı gelin gibi,
 ve Pyrrhus götürmeli bu gelini babasına:
 kız ancak böyle verilecek töre gereğince; bir tek bu sebep
 değil ama, 365
 gemilerimizi alıkoyan burada:

Calchas: Yunan mitolojisinin ünlü kahini. Apollo tarafından, kendisine kuşbencilik (augurluk) yeteneği armağan edilmiştir. Aulis'te, Yunan ordu-su Troia seferine çıkmak üzereyken, kahin Calchas Agamemnon'un kızı Iphigenia kurban edilirse, Yunan gemilerinin yola çıkabileceğini söylemiştir.

Calchas'a hitap eder. Pelasg gemilerine: Yunan gemilerine. Pelasg (pelasgoi): Hellenlerden önce, Yunanistanın çeşitli yörelerine ve Ege havzasına yerleşmiş halk.

Genç kız: Polyxena.

Polyxene, cruore debetur cruor.
 quem fata quaerunt, turre de summa cadat
 Priami nepos Hectoreus, et letum oppetat.
 370 tum mille uelis impleat classis freta.

CHORUS TROADUM.

Verum est an timidos fabula decipit,
 umbras corporibus uiuere conditis,
 cum coniunx oculis imposuit manum
 supremusque dies solibus obstitit,
 375 et tristis cineres urna coercuit?
 non prodest animam tradere funeri,
 sed restat miseris uiuere longius?
 an toti morimur nullaque pars manet
 nostri, quum profugo spiritus halitu
 380 immixtus nebulis cessit in aera,
 et nudum tetigit subdita fax latus?

Quidquid sol oriens, quidquid et occidens
 nouit, caeruleis Oceanus fretis
 quidquid bis ueniens et fugiens lauat,
 385 aetas Pegaseo corripit gradu.
 Quo bis sena uolant sidera turbine,
 quo cursu properat uoluere saecula
 astrorum dominus, quo properat modo
 obliquis Hecate currere flexibus:
 390 hoc omnes petimus fata: nec amplius,

senin kanından çok daha soylu bir kan akmalı,
 ey Polyxena.
 kaderin istediği kişi atılmalı, o kulenin zirvesinden aşağıya,
 Priamus'un torunu, Hector'un oğlu ölümüyle tanışmalı.⁷⁰
 Ancak o zaman yelkenleriyle dolduracak boğazları,
 bin gemilik donanma. 370

TROIALI KADINLAR KOROSU

Hakikat mi, yoksa masal mı, ürkek yüreklerimizi kandıran,
 bedenler gömülünce yaşar mı sahiden ruhlar,
 kadın eliyle kapatınca kocasının gözünü,
 güneşlerimizi karartınca son günümüz
 o korkunç *urna*'ya kapanınca küllerimiz? 375
 yoksa boşuna mı teslim ediyoruz ruhumuzu ölüme,
 hâlâ yaşayacak zaman mı kalıyor biz biçarelere?
 Ya da bütünüyle ölüyoruz da, hiçbir şey kalmıyor mu
 bizden geriye,
 son nefesimizle çıktıktan sonra canımız, 380
 karışıp havadaki bulutlara,
 alta konan çiralar çıplak bedenimizi sardıktan sonra?
 Doğan güneş ne biliyorsa, ne biliyorsa batan güneş,⁷¹
 nereleri yıkıyorsa Okyanusun mavi suları,
 günde iki kez kabarıp alçalarak⁷²
 hepsini kapacak zaman, Pegasus gibi hızla koşarak.⁷³ 385
 On iki yıldız gibi, kasırga hızıyla dolanıp duran⁷⁴
 yıldızların şahı gibi, yüzyılların çemberini hızla çeviren,⁷⁵
 inişli çıkışlı yörüngesinde hızla dönenen Hecate gibi
 hepimiz koşuyoruz kendi yazgımıza; 390

⁷⁰ Hector'un oğlu: Astyanax
 Güneşin doğduğu Doğu'dan battığı Batı'ya kadar tüm coğrafya.
 Sabah ve akşam saatlerinde yaşanan gelgitler ima edilmektedir.
 Kanatlı at Pegasus'tan söz ediliyor.
 Burçlar kuşağı kastediliyor.

iuratos superis qui tetigit lacus,
usquam est: ut calidis fumus ab ignibus
vanescit, spatium per breue sordidus;
ut nubes, grauidas quas modo uidimus,
395 arctoi Boreae dissipat impetus:
sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
velocis spatii meta nouissima.
Spem ponant auidi, solliciti metum:
400 tempus nos auidum deuorat et chaos.
Mors indiuidua est, noxia corpori,
nec parcens animae. Taenara et aspero
regnum sub domino limen et obsidens
custos non facili Cerberus ostio,
405 rumores uacui uerbaque inania,
et par sollicito fabula somnio.
Quaeris quo iaceas post obitum loco?
quo non nata iacent.

hiç yok üstelik tanrıların yeminler ettikleri o nehre varan.⁷⁶

Sıcak ateşlerden tüten duman nasıl yitip giderse,

havayı bir anda ise bulayarak;

az önce alçalan bulutlar nasıl dağılırsa,

Kuzey rüzgârları buz gibi estiğinde;

395

uçup gidecek varlığımızın hakimi bu ruh da işte öyle.

Hiçbir şey kalmaz ölümden sonra, ölüm dediğin zaten

bir hiçlik,

hızla koştuğumuz yaşam yolunun bitiş çizgisi.

Hırslılar bıraksın umutlarını, korkaklar da tasalarını:

açgözlü zaman ve boşluk yutuyor hepimizi.

400

Ölüm bir bütündür ayrılmaz, tahrip ederken bedeni,

ruhu esirgemez. Taenara ve zalim kralın ülkesi⁷⁷

ve Cerberus, ölümün eşiğinin, demirden kapısının

o kül yutmaz bekçisi,

hepsi boş dedikodu, yalan sözler

405

bir masal, kabus misali.

Öldükten sonra nereye gideceğini mi soruyorsun?

daha doğmamışların yanına.⁷⁸

⁷⁵ Güneş ve mevsimler ima ediliyor.

⁷⁶ Tanrıların bile onun adını anarak yemin ettikleri, yeraltı dünyasının ünlü nehri Styx.

⁷⁷ Taenara: Yeraltının en karanlık yöresi. Zalim kral: Hades (Pluto)

⁷⁸ Bu dizelerde Yunan-Roma mitolojisinin ünlü yeraltı dünyası tümüyle reddediliyor.

Actus Tertius

ANDROMACHA, SENEX, ULYSSES.

ANDROMACHA

410 Quid, maesta Phrygiae turba, laceratis comas,
miserumque tunsae pectus, effuso genas
fletu rigatis? leuia perpressae sumus,
si flenda patimur. Ilium uobis modo,
mihi cecidit olim, cum ferus curru incito
415 mea membra raperet, et graui gemeret sono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens.
tunc obruta atque euersa quodcumque accidit
torpens malis rigensque sine sensu fero.

Üçüncü Sahne

ANDROMACHA, YAŞLI ADAM, ULYSSES

ANDROMACHA

Ah Phrygia'nın yaslı kadınları, ne diye yoluyorsunuz
saçlarınızı,
ne diye vuruyorsunuz acılı göğsünüze, sel gibi yaşlara
buluyorsunuz 410
yanaklarınızı? Dertlerimiz hafıfmış demek ki,
ağlayarak geçecekse. Ilium şimdi yıkıldı size göre,
bana göreyse yıllar önce, hızla sürüp arabasını o zalim⁷⁹
ardında bedenimi sürüklediğinde, Hector'un ağırlığı
binince,⁸⁰
Peleus oğlunun tekeri inim inim inlediğinde, sarsılıp
titrediğinde.⁸¹ 415
İşte o an çöktüm, o an yıkıldım ben; artık ne gelirse
gelsin başıma
acıya bilendim, baş eğmeden, hissetmeden çekiyorum
artık çilemi.

O zalim: Achilles. Andromacha için Troia'nın yıkılış anı, Hector'un Achilles'in arabasının ardında sürüklendiği andır.

Bedenimi: Burada Hector'un bedeni kastediliyor. Andromacha bu ifadeyle kendi bedenini kocasınınkiyle özdeşleştiriyor ve aynı acıyı duyduğunu ima ediyor.

Peleus oğlunun: Achilles'in.

420 Iam erepta Danaïs coniugem sequerer meum,
 nisi hic teneret: hic meos animos domat,
 morique prohibet; cogit hic aliquid deos
 adhuc rogare: tempus aerumnae addidit.
 Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,
 nihil timere. prosperis rebus locus
 ereptus omnis, dura qua ueniant habent.
 425 miserrimum est timere, cum speres nihil.

SENEX

Quis te repens commouit afflictam metus?

ANDROMACHA

Exoritur aliquod maius e magno malum.
 nondum ruentis Ilii fatum stetit.

SENEX

Et quas reperiet, ut uelit, clades deus?

ANDROMACHA

430 Stygis profundae claustra, et obscuri specus
 laxantur et, ne desit euersis metus,
 hostes ab imo conditi Dite exeunt.
 solisne retro peruium est Danaïs iter?
 certe aequa mors est! turbat atque agitat Phrygas

Danaus oğullarından kaçardım şimdi, giderdim
kocamın peşi sıra,
bu çocuk olmasa; ah bu çocuk gem vuruyor ruhuma,⁸²
ölümü yasaklıyor bana; ah bu çocuk zorluyor beni hâlâ 420
bir şeyler dilemem için tanrılara, çektiğim çileyi uzattıkça
uzatıyor.

Acılarımın en büyük tesellisini, korkusuzluğu
çekip aldı elimden, ah bu çocuk. Hiç umudum kalmadı,
iyi günler gelecek diye, kötü günlerse geliyor bir yol
bulup kendilerine.

Ümitler tükenince korkmak, ne korkunç. 425

YAŞLI ADAM

Nedir böyle aniden korkuya salan senin gibi acılı birini?

ANDROMACHA

Büyük acılar gebedir daha da büyüklerine.
Ilium yıkılıyor ama, henüz yemedi son sillesini.

YAŞLI ADAM

Daha ne bela verebilir ki tanrı, istese bile?

ANDROMACHA

Styx'in kapıları açılıyor derinlerden, açılıyor
karanlık mağaralar, 430
korkusu yetmezmiş gibi sanki biz zavallıların,
Dis'in derinlerinden çıkıp geliyor bu kez de,
gömdüğümüz düşmanlar.
Sadece Danaus oğullarına mı açık yoksa bu dönüş yolu?
Ölüm herkese eşit davranır, elbette. Bu korku huzursuz
ediyor,

Bu çocuk olmasa: Oğlu Astyanax'ı gösteriyor.

435 communis iste terror; hic proprie meum
exterret animum noctis horrendae sopor.

SENEX

Quae uisa portas? effer in medium metus.

ANDROMACHA

Partes fere nox alma transierat duas,
clarumque septem uerterant stellae iugum;
440 ignota tandem uenit afflictae quies,
breuisque fessis somnus obrepsit genis;
(si somnus ille est mentis attonitae stupor):
cum subito nostros Hector ante oculos stetit,
non qualis ultro bella in Argiuos ferens,
445 Graias petebat facibus Idaeis rates,
nec caede multa qualis in Danaos furens
vera ex Achille spolia simulato tulit;
non ille uultus flammeum intendens iubar,
sed fessus ac deiectus, et fletu grauis
450 similisque nostro, squalida obtectus coma.
iuuat tamen uidisse. tum, quassans caput,
“dispelle somnos” inquit “et natum eripe,

uykusunu kaçırıyor bütün Phrygialıların; benim ruhumu
korkutansa, 435
gece gördüğüm dehşet bir kabus.

YAŞLI ADAM

Nasıl bir kabus bu, anlatmak istediğin? Dök ortaya
korkularını.

ANDROMACHA

Vakit gece yarısı olmuştu nerdeyse, her şey sakindi,
yedi yıldız da döndürmüştü ıslıl ıslıl sabanını;⁸³
sonra hiç tanımadığım bir rahatlık sardı acılı yüreğimi, 440
hafif bir uyku kandırdı yorgun gözlerimi–
sersemlemiş bir zihnin uyuşukluğuna uyku denirse tabii:
Aniden Hector’um dikildi gözlerimin önüne,
ama canını dişine takarak Argoslularla savaşıyor
o adam değildi sanki
Yunan gemilerine Ida’nın çıralarıyla saldıran, 445
Danaus oğullarına öfkesiyle, ceset üzerine ceset yığan
kişi değildi,
sahte Achilles’den gerçek ganimetler kazanan.⁸⁴
onun alev gibi yanan yüzü değildi bu yüz;
yorgun bir yüzdü aksine, mahzun, gözyaşları içinde,
tıpkı benim yüzüm gibi, dağınık kirli saçlarıyla
gölgelenmişti. 450
Yine de onu görmek sevince boğdu beni. Birden başını
sallayıp şöyle dedi:
“Uyan uykudan, kurtar oğlumuzu, ah vefakâr kadını:

⁸³ Yedi yıldız: Büyük Ayı takımyıldızındaki (Ursa Maior) yedi yıldız. Bunlardan dördü bir kaseyi andırır, diğer üçü ise bir kepçenin sapını. Bu görüntüsünden dolayı, Saban adı da verilir. Bu dizede, yıldızın doruk noktasına eriştiği ve pırıl pırıl parladığı ima ediliyor.

⁸⁴ Achilles’in dostu Patroclus, Achilles’in zırhını giyip onun kılığına bürünmüş ve Hector tarafından öldürülmüştü.

o fida coniux: lateat, haec una est salus.
 Omitte fletus. Troia quod cecidit gemis?
 455 utinam iaceret tota! festina, amoue
 quocumque nostrae paruulam stirpem domus.”
 Mihi gelidus horror ac tremor somnum excutit,
 oculosque nunc huc pauida, nunc illuc ferens,
 oblita nati misera quaesiui Hectorem:
 460 fallax per ipsos umbra complexus abit.

O nate, magni certa progenies patris,
 spes una Phrygibus, unica afflictæ domus,
 veterisque soboles sanguinis nimium inclita
 nimiumque patri similis! hos uultus meus
 465 habebat Hector, talis incessu fuit,
 habituque talis, sic tulit fortes manus.
 sic celsus umeris, fronte sic torua minax,
 ceruice fusam dissipans lata comam.
 O nate sero Phrygibus, o matri cito,
 470 eritne tempus illud ac felix dies
 quo Troici defensor et uindex soli
 recidiua ponas Pergama et sparsos fuga
 ciues reducas, nomen et patriæ suum
 Phrygibusque reddas? Sed mei fati memor
 475 tam magna timeo uota: quod captis sat est,
 viuamus.

Heu me, quis locus fidus meo
 erit timori quaue te sede occulam?
 Arx illa pollens opibus et muris deum,

saklansın; başka yolu yok kurtuluşunun.

Bırak ağlamayı. Bu ağlayışın Troia yıkıldı diye mi?

Keşke temelden çökseydi! Acele et, al götür nereye olursa, 455
evimizin bu küçücük evladını.”

Buz kesmiştim korkudan, titreye titreye uyandım

uykumdan,

dehşet dolu gözlerle etrafıma bakındım, bir an unutup

oğlumu

çaresizce arandım Hector’umu:

ama o hayal gölge kayıp gitmişti kollarımın arasından. 460

Ah oğul, ulu bir babanın has dölü,

Phrygialıların tek umudu, viran olan evimizin

biricik umudu,

o köklü ailenin kanından doğanların en son dalı,

babasının tek benzeri! Yüzü sanki Hector’umun yüzü

yürüyüşüyle, duruşuyla, o güçlü elleriyle, 465

omuzlarının üzerinde heybetli yükselişiyle,

buyurgan çatık kaşlarıyla,

dik başıyla, savrulan saçlarıyla, Hector’um sanki.

Ah oğul, Phrygialılar için çok geç, anan içinse çok erken

doğdun, ah,

o gün gelecek mi, o mutlu gün, 470

Troia toprağını savunup öcünü alacağın,

Pergamum’u yeniden kuracağın, sürgüne dağılan

insanlarını

geri getireceğin, yurduna, Phrygialılara

adını geri vereceğin? Ama yazgım aklıma geldikçe,

korkuyorum böyle büyük dua etmeye: şunu dilemek bile

yeter biz tutsaklara, 475

yaşayalım.

Vah bana, neresi emin bir yer olacak şimdi

benim bu korkuma, seni hangi sığınağa

saklayacağım ben?

O kale, zengin hazineleriyle, tanrı elinden çıkma surlarıyla

480 gentes per omnes clara et inuidiae gravis,
 nunc pulvis altus; strata sunt flamma omnia,
 superestque uasta ex urbe ne tantum quidem,
 quo lateat infans. quem locum fraudi legam?
 Est tumulus ingens coniugis cari sacer,
 verendus hosti, mole quem immensa parens
 485 opibusque magnis struxit, in luctus suos
 rex non avarus: optime credam patri-
 sudor per artus frigidus totos cadit:
 488 omen tremesco misera feralis loci.

SENEX

Miser occupet praesidia, securus legat.

ANDROMACHA

496 Quid quod latere sine metu magna nequit, 496
 492 ne prodat aliquis?

SENEX

Amove testes doli.

ANDROMACHA

493 Si quaeret hostis?

SENEX

Urbe in euersa perit:
 489 haec causa multos una ab interitu arcuit,
 490 credi perisse.

bütün ulusların hayran olduğu, kışkandığı o kale,
bir kül yığını artık: yangınlar yayılmış her yere, 480
saklayacak tek köşe kalmamış şu koca kentte,
küçük bir çocuğu bile. Neresini seçsem de kandırabilsem?
Sevgili kocamın şu koskoca, kutsal mezarı var işte,
düşmanın bile saygı göstereceği, babasının büyük servet
harcayıp diktiği

o devasa anıt; demek kendi yaslarına 485
hiç cimri değilmiş kral: en iyisi babasına teslim edeyim
çocuğumu—
ama soğuk soğuk terler boşalıyor bütün bedenimden:
dehşet salıyor çaresiz yüreğime, bu cenaze yerinin
uğursuzluğu. 488

YAŞLI ADAM

Tehlikede olan bulduğu yere sığınır, güvende olan
seçim yapar.

ANDROMACHA

Büyük korku duymadan saklanabilir misin, 496
ya ele verirse seni biri? 492

YAŞLI ADAM

Kandırırken, tanık bırakma etrafında.

ANDROMACHA

Ya aramaya kalkarsa düşman? 493

YAŞLI ADAM

Kent yıkılırken öldü, dersin:
pek çok kişiyi kurtarır ölümden, bu tek bir bahane: 489
öldüğüne inandır. 490

ANDROMACHA

Vix spei quicquam est super:

- 491 graue pondus illum magna nobilitas premit.
 494 Quid proderit latuisse redituro in manus?

SENEX

- 495 Victor feroces impetus primos habet.

ANDROMACHA

- 498 Quis te locus, quae regio seducta inuia,
 tuto reponet? quis feret trepidis opem?
 500 quis proteget? qui semper, etiam nunc tuos,
 Hector, tuere: coniugis furtum piaie
 serua et fideli cinere uicturum excipe.
 succede tumulo, nate— quid retro fugis?
 turpesne latebras spernis? agnosco indolem:
 505 pudet timere. spiritus magnos fuga,
 animosque ueteres, sume quos casus dedit.
 En intueri, turba quae simus super:
 tumulus, puer, captiua: cedendum est malis.
 sanctas parentis conditi sedes age
 510 aude subire. fata si miseros iuuant,
 habes salutem: fata si uitam negant,
 habes sepulcrum.

SENEX

Claustra commissum tegunt;
 quem ne tuus producat in medium timor,
 procul hinc recede teque diuersam amoue.

ANDROMACHA

Pek kurtuluş ümidi kalmadı:
soyluğu ağırlığınca yükleniyor üzerine. 491
saklamak neye yarar, düşman eline yeniden düşecekse? 494

YAŞLI ADAM

Zafer kazananların ilk saldırısı acımasızdır. 495

ANDROMACHA

Neresi, hangi ıssız, geçit vermez yöre 498
seni kucağına alacak güvenle? Kim yardım getirecek
şu titreyen yüreklere?
Kim himaye edecek? Hector, tabii, her zamanki gibi, 500
şimdi de koruyacak olan o, sevdiklerini koru,
sadık eşinin çaldığını, sar küllerine şefkatlice, yaşasın diye.
Gir mezara oğul- ne o geri mi kaçıyorsun?
Aşağılayıp hor mu görüyorsun sığınılacak yerleri?
Bilirim, bu soyluluk işareti:
korkmak utandırıyor seni. Bırak o yüce gururunu, 505
o eski cesur tavrını, giy şu kaderin sana verdiği.
İşte bak, kaç kişi kaldık o koca alaydan:
bir mezar, bir çocuk, bir tutsak: boyun eğmeliyiz
kötü kaderimize.
Haydi, metin ol, gir artık babanın yattığı o kutsal gömüte.
Kader yardım ediyorsa çaresizlere, 510
burası olur kurtuluşun: ama istemiyorsa yaşamayı,
burası olur mezarın.

YAŞLI ADAM

Kapalı kapılar koruyor artık emaneti;
korkun ele vermesin aman ha çocuğunu,
uzaklaş, çekil git buradan, git başka bir yere.

ANDROMACHA

515 Leuius solet timere, qui propius timet;
sed, si placet, referamus hinc alio pedem.

SENEX

Cohibe parumper ora questusque opprime:
gressus nefandos dux Cephallanum admouet.

ANDROMACHA

520 Dehisce tellus, tuque, coniunx, ultimo
specu reuulsam scinde tellurem et Stygis
sinu profundo conde depositum meum.
adest Ulysses; et quidem dubio gradu
vultuque: nectit pectore astus callidos.

ULYSSES

525 Durae minister sortis hoc primum peto,
ut, ore quamuis uerba dicantur meo,
non esse credas nostra: Graiorum omnium
procerumque uox est, petere quos seras domos
Hectorea soboles prohibet. hanc fata expetunt.
530 Sollicita Danaos pacis incertae fides
semper tenebit, semper a tergo timor
respicere coget, arma nec poni sinet,
dum Phrygibus animos natus euersis dabit,

ANDROMACHA

Daha az korkulur, yanı başındaki korkuyorsa;
ama, sen öyle diyorsan, çekilip gidelim buradan.

515

YAŞLI ADAM

Birazcık hakim ol sözlerine, durdur yakınmalarını,
bak Cephallanialıların önderi Ulysses, lanet adımlarıyla
buraya geliyor.⁸⁵

ANDROMACHA

Açıl, ey toprak, sen de, ey kocam, yar toprağı
yırtılsın en dipteki oyuklarına kadar,
sakla Styx'in derin sinesine sana verdiğim emaneti.
Ulysses geliyor, tereddütlü adımları,
yüzü: yüreğinde şeytanca tuzaklar kurduğu belli.

520

ULYSSES

Zalim kaderin hizmetkârı olarak bırak şunu diyeyim ilkin,
sözlerim benim ağzımdan çıksa da,
inanma onların benim olduğuna: bütün Yunan
komutanların sesidir
bunlar, nicedir eve dönüş yolunda bekliyorlar,
ama geciktiriyor onları Hector'un oğlu. Kader istiyor onu.
İstikrarsız bir barış yaşayacak hep Danaus oğulları,
kuşkulu bir güven içinde, arkalarından gelen korku
hep tetikte tutacak onları, silahlarını bırakmaya
asla izin vermeyecek,
sizin oğlunuz Phrygialılara cesaret verdiği sürece,

525

530

⁸⁵ Cephallania (Cephalenia): Ithaca'nın yanındaki ada. Troia savaşına katılan ada halkının komutasında bulunduğu için Ulysses bu şekilde adlandırılıyor. Bu tür dizelerden ve Odysseia adlı esere dayanarak, Robert Bittlestone, *Odysseus Unbound* (James Diggle, John Underhill ile birlikte), Cambridge University Press, 2005, künyeli eserinde Ulysses'in Ithaca'sının coğrafi konumuyla ilgili yeni bir tartışma başlatmıştır.

- Andromacha, vester, augur hoc Calchas canit;
 et, si taceret augur haec Calchas, tamen
 535 dicebat Hector, cuius et stirpem horreo.
 Generosa in ortus semina exsurgunt suos.
 Sic ille magni paruus armenti comes
 primisque nondum cornibus findens cutem
 ceruice subito celsus, et fronte arduus
 540 gregem paternum ducit, ac pecori imperat;
 quae tenera caeso uirga de trunco stetit,
 par ipsa matri tempore exiguo subit
 umbrasque terris reddit, et caelo nemus;
 sic male relictus igne de magno cinis
 545 vires resumit. Est quidem iniustus dolor
 rerum aestimator; si tamen tecum exigas,
 veniam dabis, quod bella post hiemes decem
 totidemque messes iam senex miles timet
 aliasque clades rursus ac nunquam bene
 550 Troiam iacentem. magna res Danaos mouet
 futurus Hector. libera Graios metu.
 Haec una naues causa deductas tenet,
 hic classis haeret. neue crudelem putes,
 quod sorte iussus Hectoris natum petam:
 555 petissem Oresten: patere, quod uictor tulit.

ey Andromacha, kahin Calchas böyle diyor,
 bırak Calchas'ı,
 Hector da böyle diyordu, onun çocuğundan bile
 korkarım ben. 535

Soylu tohumlar, atalarına çeker.
 Büyük bir sürünün o küçücük yoldaşı,
 daha boynuzları bile tomurcuklanıp çıkmamışken
 yırtıp derisini,
 birden nasıl dikleştirir boynunu, heybetle kaldırır başını
 geçer babasının sürüsünün başına, davara hükmeder; 540
 ya da budanmış bir daldan yeni süren körpe filiz,
 bir anda nasıl boy atıp da annesine erişir,
 gölgesini düşürür toprağa, ağaç olur yükselir göklere;
 sönmeden kalan büyük ateşin kuru da aynı şekilde
 güçlenir yeniden.

Kuşku yok, bu acı tarafsız bir yargıç olamaz artık; 545
 kendi kendine düşündüğünde,
 hak vereceksin bana, tam on kış, bir o kadar yazdan sonra,
 şu yaşlı askerin artık savaştan korkmasına hak vereceksin,
 yeni baştan başlayacak katliamlardan,
 Troia'nın asla tamamen yıkılmayacağından korkmasına. 550
 Gelecekte, yeni bir Hector olması, büyük bir dert
 Danaus oğullarına.

Kurtar Yunanları bu korkudan. Bir tek bu sebepten
 gecikiyor gemilerimiz,
 tek bu sebepten donanmamız bekliyor kıyıda. Zalim biri
 olduğumu sakın düşünme,
 kader emretti bana Hector'un oğlunu bulup getirmemi:
 Orestes bile olsa bulup getirirdim bil ki: sen de çek, zafer
 kazananın çektiğini.⁹⁶ 555

⁹⁶ Agamemnon ile Clytaemnestra'nın oğlu. Bu dizede, kader emrettiğinde, Ulysses'in Yunan komutan Agamemnon'un oğlu bile olsa bulup getireceği belirtiliyor. Ayrıca Agamemnon'un kızı Iphigenia'nın kurban edilmesine ne babası nasıl dayanmışsa, Hector'un oğlunun kurban edilmesine Andromacha'nın aynı şekilde dayanması gerektiği vurgulanıyor.

ANDROMACHA

Utinam quidem esses, nate, materna in manu,
 nossemque quis te casus ereptum mihi
 teneret, aut quae regio! non hostilibus
 confossa telis pectus, ac uinclis manus
 560 secantibus praestricta. non acri latus
 utrumque flamma cincta maternam fidem
 umquam exuissem. nate, quis te nunc locus,
 fortuna quae possedit? errore auio
 565 vagus arua lustras? uastus an patriae uapor
 corripuit artus? saeuus an uictor tuo
 lusit cruore? numquid immanis ferae
 morsu peremptus pascis Idaeas aues?

ULYSSES

Simulata remoue uerba. non facile est tibi
 decipere Ulyssem: uicimus matrum dolos
 570 etiam dearum. cassa consilia amoue.
 ubi natus est?

ANDROMACHA

Ubi Hector? ubi cuncti Phryges?
 ubi Priamus? unum quaeris: ego quaero omnia.

ULYSSES

Coacta dices, sponte quod fari abnuis;
 587 stulta est fides celare quod prodas statim.

ANDROMACHA

Ah oğul, keşke ananın kollarında olsaydın,
keşke bilseydim nasıl bir yazgı seni benden koparıp aldı,
hangi diyarlardasın şimdi, keşke bilsem! Düşman silahları
delse de göğsümü, bileklerime vurulsa da,
bıçak gibi keskin kelepçe, böğürlerimi yakıp kavursa da 560
sıcak ateşler, ananın vefası
asla ele vermezdi seni. Ah oğul, neredesin,
hangi yazgının elindesin şimdi? Mecnun gibi
dolaniyor musun yoksa,
avare avare kırlarda? Yurdundan tüten o koca dumanlar
senin bedenini de mi yaktı? Canını aldı da
zalim bir düşman, 565
zaferini mi kutluyor yoksa senin kanınla?
Vahşi bir hayvanın dişlerinde can verdin de,
İda'nın kuşlarına mı yem oldun yoksa?

ULYSSES

Bırak bu yalan sözleri. Öyle kolay kandıramazsın,
Ulysses'i: üstesinden geldim ananın hilelerinin,
hatta tanrıçaların. Uyduruk düşünceleri bırak. 570
Oğlun nerede?

ANDROMACHA

Hector nerede? Phrygialılar nerede?
Priamus nerede? Sen bir kişiyi arıyorsun: ben hepsini
arıyorum.

ULYSSES

Kendiliğinden söylemek istemiyorsan, zorla söyleyeceksin;
hemen teslim edeceğine, gizlemek ne budalaca bir vefa. 587

ANDROMACHA

574 Tuta est, perire quae potest debet cupit.

ULYSSES

575 Magnifica uerba mors prope admota excutit.

ANDROMACHA

Si uis, Ulysse, cogere Andromacham metu,
vitam minare: nam mori uotum est mihi.

ULYSSES

Verberibus igni cruce cruciatu eloqui
quodcumque celas, adiget inuitam dolor
580 et pectore imo condita arcana eruet:
necessitas plus posse quam pietas solet.

ANDROMACHA

Propone flammam, uulnera et diras mali
doloris artes et famem et saeuam sitim,
variasque pestes undique et ferrum inditum
585 visceribus ustis, carceris caeci luem,
et quidquid audet uictor iratus, tumens:
588 animosa nullos mater admittit metus.

ULYSSES

Hic ipse, quo nunc contumax perstas, amor,
590 consulere paruis liberis Danaos monet.
post arma tam longinqua, post annos decem.

ANDROMACHA

Ölecek olan, ölmek zorunda olan, ölmeyi isteyen,
tehlikeden uzaktır zaten. 574

ULYSSES

Ölüm yanı başına geldi mi, bu büyük sözler donar ağzında. 575

ANDROMACHA

Derdin korkuyla baş eğdirmekse Andromacha'ya,
ey Ulysses,
yaşam vermekle tehdit et: çünkü benim tek dileğim
ölmek.

ULYSSES

Kırbaçla, ateşle, çarmıhla, işkenceyle söyleyeceksin
gizlediklerini, istesen de istemesen de, acı içinde,
en derinindeki sırlarını yüreğinden kusacaksın: 580
Zorunluluk hep baskın çıkar sadakate.

ANDROMACHA

Savur ateşlerini öyleyse, yaralar aç, ölümcül silahlarınla
dayanılmaz acıya sal, aç bırak, dilim damağımı kurut
susuzluktan,
her türlü işkenceyi et, ne biliyorsan, kılıcı mı gömersin
artık yaralı bağrıma, bir zindanın ölümcül karanlığına mı
koyarsın, 585
ne yapmaya kalkarsa bir fatih kızdığında, korktuğunda,
sen de yap:
korkuya hiç geçit vermez cesur bir ana. 588

ULYSSES

İnatla direnmeni sağlayan işte bu sevgi yüzünden,
Danaus oğulları küçük evlatlarına kol kanat geriyor, 590
bu kadar uzun savaştan sonra, on yıldan sonra.

Minus timerem quos facit Calchas metus,
si mihi timerem: bella Telemacho paras.

ANDROMACHA

Inuita Ulysse, gaudium ac Danaïs dabo:
595 dandum est; fatere quos premis luctus, dolor.
gaudete, Atridae, tuque laetifica, ut soles,
refer Pelasgis: Hectoris proles obit!

ULYSSES

Et esse uerum hoc qua probas Danaïs fide?

ANDROMACHA

Ita quod minari maximum uictor potest
600 contingat, et me fata maturo exitu
facilique soluant ac meo condant solo,
et patria tellus Hectorem leuiter premat,
ut luce caruit; inter extinctos iacet
datusque tumulo debita exanimis tulit.

ULYSSES

605 Expleta fata, stirpe sublata Hectoris
solidamque pacem laetus ad Danaos feram.—
Quid agis, Ulysse? Danaïdae credent tibi,

Calchas'ın uyarılarından inan daha az korkardım,
kendim için kaygılsaydım: ama sen savaş açıyorsun
Telemachus'a.⁸⁷

ANDROMACHA

Ey Ulysses, istemesem de, Yunanlara sevinç vereceğim:
vermeliyim ama; sakladığın yası itiraf et, ah acı! 595
Sevinin, ey Atreus oğulları, sen de ilet bu sevinci,
her zamanki gibi,
Pelasglara: Hector'un oğlu öldü.

ULYSSES

Ne tür bir yeminle kanıtlayacaksın bunun doğruluğunu,
Danaus oğullarına?

ANDROMACHA

Fatihin ettiği tehditlerin en kötüsü gelsin başıma,
kaderin tek darbesiyle şu an öleyim, 600
yurdumun toprağı örtsün bedenimi,
baba toprağı insin yavaşça Hector'un başına;
ama inan ışıktan yoksun oğlum artık; ölülerin arasında
yatıyor
ölenler nasıl gömülüyorsa, onu da verdik öyle mezara.

ULYSSES

Yazgının buyruğı yerine geldi öyleyse, Hector'un oğlu
öldüğüne göre, 605
gidip Danaus oğullarına haber vereyim, artık barışın
güven altında olduğunu.—
Ne yapıyorsun, Ulysses? Danaus oğulları inanacak sana,⁸⁸

⁸⁷ Odysseus, kendi oğlu Telemachus'un geleceğini güvence altına alması gerektiğini ve onun için endişelendiğini belirtiyor.

⁸⁸ Kendi kendine söylenir.

- 610 tu cui? parenti! fingit an quisquam hoc parens,
 nec abominandae mortis auspiciū pauet?
 auspiciā metuunt, qui nihil maius timent.
 fidem alligauit iureiurando suam.—
 Si peierat, timere quid grauius potest?
 Nunc aduoca astus, anime, nunc fraudes, dolos,
 nunc totum Ulyssem; ueritas nunquam perit.
 615 Scrutare matrem. maeret, illacrimat, gemit;
 sed huc et illuc anxios gressus refert
 missasque uoces aure sollicita excipit:
 magis haec timet, quam moeret. ingenio est opus.—
 Alios parentes alloqui in luctu decet;
 620 tibi gratulandum est, misera, quod nato cares,
 quem mors manebat saeua, praecipitem datum
 e turre, lapsis sola quae muris manet.

ANDROMACHA

Reliquit animus, membra quatiuntur, labant,
 torpetque uinctus frigido sanguis gelu.

ULYSSES

- 625 Intremuit: hac, hac parte quaerenda est mihi.
 matrem timor detexit: iterabo metum.—

peki sen kime inanacaksın? Bir anaya! Böyle bir şey
 uydurabilir mi ama bir ana,
 hiç korkmadan ölümün o lanet adını alabilir mi ağzına? 610
 Kehanetten korkanın, korkacak daha büyük bir şeyi
 yoktur.

Ama doğruyu söylediğine yemin etti.

Yalan yere yemin ediyorsa, korkacak daha ağır bir şey
 kalır mı geriye?

Vaktidir artık göster sanatını, ey aklım, hilelerini,
 hünerlerini,

vaktidir, tam bir Ulysses ol artık; hakikat asla yok olmaz.

İyice gözle bu anayı. İnliyor, ağlıyor, iç çekiyor; 615

ama huzursuz, bir oraya bir buraya gidip geliyor,

kulakları tetikte, hiçbir sesi kaçırmak istemiyor:

korkusu, üzüntüsünden daha büyük. Aklım iş başına.—

Yas içinde başka anaları teselli etmek gerekir çoğu kere;⁸⁹

ama seni kutlamak gerekir, oğlun öldü diye, ey biçare, 620

vahşi bir ölümdü onu bekleyen, atılacaktı çünkü baş aşağı

yıkılmış surlar arasında tek başına duran o kuleden.

ANDROMACHA⁹⁰

Can çekiliyor bedenimden, sendeliyorum,

neredeyse düşeceğim,

buz kesti kanım, akıyor, dondu.

ULYSSES⁹¹

Tir tir titredi: işte bu, bu zayıf noktasından

vurmalıyım onu. 625

korku bir anayı ele verir: daha da korkutmalıyım şimdi.—⁹²

⁸⁹ Andromacha'ya hitap ederek yüksek sesle konuşur.

⁹⁰ Kendi kendine söylenir.

⁹¹ Kendi kendine söylenir.

⁹² Kendi kendine söylenir.

ite, ite, celeres, fraude materna abditum
 hostem Pelasgi nominis, pestem ultimam,
 ubicumque latitat, erutam in medium date.—
 630 bene est: tenetur: perge, festina, attrahē—
 Quid respicis, trepidasque ? iam certe perit.

ANDROMACHA

Utinam timerem ! solitus ex longo est metus.
 Dediscit animus sero quod didicit diu.

ULYSSES

Lustrale quoniam debitum muris puer
 635 sacrum antecessit, nec potest uatem sequi
 meliore fato raptus, hoc Calchas ait
 modo piari posse redituras rates,
 si placet undas Hectoris sparsi cinis,
 ac tumulus imo totus aequetur solo.
 640 nunc ille quoniam debitam effugit necem,
 erit admouenda sedibus sacris manus.

ANDROMACHA

Quid agimus? animum distrahit geminus timor:
 hinc natus, illinc coniugis cari cinis.
 Pars utra uincet? testor immites deos,

Haydi, haydi çabuk olun, anasının kurnazca sakladığı
 şu düşmanı bulun,⁹³
 bulun şu Pelasg halkının son belasını,⁹⁴
 nerede saklanıyorsa, çıkarıp getirin göz önüne.–
 Âlâ: yakalandı işte. Haydi getirin, çabuk olun, sürüyün⁹⁵ 630
 Ne o, niye bakıyorsun çevrene, ne diye korkuyorsun?
 Ölmüştü ya oğlun.

ANDROMACHA

Keşke korkabilsem! Bu korku eski bir alışkanlık:
 uzun zamandır öğrendiğini öyle kolay çıkaramazsın
 aklından.

ULYSSES

Madem bu çocuk engel oldu 635
 kent surlarına adanan kutsal törene, kahinimizin sözüne
 uymadı madem,⁹⁶
 daha hayırlı bir yazgıyı yakaladı; Calchas diyor ki
 gemilerin arınıp kutsanması için, eve dönmek üzere
 Hector'un külleri dağıtılarak dalgalar yatıştırılmalı
 mezarı tamamen yerle bir olmalı.
 Madem bu çocuk kaçtı alnına yazılan ölümden, 640
 öyleyse o kutsal mezarın sonu benim ellerimden olmalı.

ANDROMACHA⁹⁷

Ne yapıyorum ben? Yüreğim bölünüyor çifte korkuyla:
 bir yanda oğlum, diğer yanda sevgili kocamın külleri.
 Hangi taraf ağır basacak? Tanıgım olun
 ey acımasız tanrılar,

⁹³ Yanındakilere söyler.

⁹⁴ Pelasg adına: Yunan soyuna

⁹⁵ Çocuk bulunmuş gibi yapar.

⁹⁶ Arınma törenine.

⁹⁷ Kendi kendine söylenir.

- 645 deosque ueros coniugis manes mei:
 non aliud, Hector, in meo nato mihi
 placere, quam te: uiuat, ut possit tuos
 referre uultus.— prorutus tumulo cinis
 mergetur? ossa fluctibus spargi sinam
 650 disiecta uastis? potius hic mortem oppetat.—
 Poteris nefandae deditum mater neci
 videre, poteris celsa per fastigia
 missum rotari? potero, perpetiar, feram,
 dum non meus post fata uictoris manu
 655 iactetur Hector.— hic suam poenam potest
 sentire, at illum fata iam in tuto locant.
 Quid fluctuaris? statue, quem poenae extrahas.
 Ingrata, dubitas? Hector est illic tuus—
 erras, utrinque est Hector: hic sensus potens,
 660 forsán futurus ultor extincti patris—
 utrique parci non potest: quidnam facis?
 serua e duobus, anime, quem Danaí timent.

ULYSSES

Responsa peragam; funditus busta eruam.

ANDROMACHA

Quae uendidistis?

ve siz gerçek tanrılar, kocamın karıştığı gölgeler: 645
 Oğlumda sevdiğim tek şey sensin, ey Hector,
 o yaşasın, yaşasın ki hep senin yüzünü seyredebileyim.–
 ama, göz mü yumayım
 kocamın mezarından küllerin savrulmasına,
 denize batmasına? İzin mi vereyim,
 kemiklerin saçılmasına, dağılmasına,
 ıssız dalgalara? Oğlum ölsün daha iyi.– 650
 ama lanet ölümün kucağına verilmesine seyirci kalabilir mi
 anası, burçlardan aşağı döne döne düşerken
 bakabilir mi oğluna? Evet, bakabilirim, katlanabilirim,
 buna dayabilirim,
 yeter ki düşman eliyle zarar verilmesin Hector'uma,
 hiç değilse ölümünden sonra.– Ama oğlum hâlâ
 acı hissedebilir, 655
 babası ise artık uzanmış yatıyor ölümün emin kollarında.
 Ne diye bocalarsın? Karar ver, hangisini acıdan çekip
 kurtaracağına.
 Ah, nankör kadın, niçin kuşku içindesin hâlâ?
 Bir yanındaki sevgili Hector'un–
 hayır, yanılıyorsun, her iki yanındaki de
 sevgili Hector'un: ama, hâlâ yaşıyor oğlum,
 belki, gelecekte öcünü alacak babasının katlinin– 660
 her ikisini birden koruyamazsın: Peki, ne yapacaksın?
 Koru bu ikisinden, ey ruhum, Danaus oğullarının en çok
 korktuğunu.

ULYSSES

Kehaneti yerine getireyim artık; temelinden sökeyim
 şu mezarı.

ANDROMACHA

Bize sattığınız mezarı mı?

ULYSSES

665 Pergam, et e summo aggere
traham sepulcra.

ANDROMACHA

Caelitum appello fidem,
fidemque Achillis: Pyrrhe, genitoris tui
munus tuere.

ULYSSES

Tumulus hic campo statim
toto iacebit.

ANDROMACHA

Fuerat hoc prorsus nefas
Danaï inausum. templa uiolastis, deos
670 etiam fauentes: busta transierat furor.
Resistam: inermes offeram armatis manus,
dabit ira uires. qualis Argolicas ferox
turmas Amazon strauit, aut qualis deo
percussa Maenas entheo siluas gradu
675 armata thyrsos terret, atque expers sui
vulnus dedit, nec sensit; in medios ruam,
tumuloque cineris socia defenso cadam.

ULYSSES

Yıkacağım, tam tepesinden
alaşağı edeceğim mezarı.

665

ANDROMACHA

Tanrıların gücüne sığmıyorum,
Achilles'in yeminine: ey Pyrrhus,
savun babanın armağanını.

ULYSSES

Birazdan yerle bir olacak,
bu ovadaki mezar.

ANDROMACHA

Bundan daha büyük bir günaha cüret etmemişti
Danaus oğulları, şimdiye kadar. Evet, saygısızlık
etmiştiniz tapınaklara,
hatta lütufkâr tanrılara; ama öfke kusmamıştınız
hiç mezarlarımıza.

670

Karşı duracağım buna, silah almadan elime
vuruşacağım silahlılarla,
öfkem güç katacak gücüne. O vahşi Amazon gibi,⁹⁸
Argoslu askerleri yere deviren; ya da bir maenas gibi,⁹⁹
tanrısal esinle kendinden geçip elinde thyrsus'uyla¹⁰⁰
ormanlarda dolanıp dehşet saçan, bilinçsizce
ölümcül yaralar açan

675

ama yaralandığını bile hissetmeyen; işte ben de
böyle atılacağım cepheye,
böyle savunacağım bu mezarı, düşeceğim tam küllerinin
yanına.

Penthesilea'dan söz ediliyor.

Maenas: Şarap tanrısı Bacchus'un rahibesi. Tanrılarının onuruna düzenlenen ayinlerinde kendinden geçerek tiz çılgınlık atar ve yarı çıplak dans ederler.

¹⁰⁰ Thyrsus: Sarmaşık ve asma sürgünlerinin sarıldığı değnek, Bacchus ve Bacchus rahibelerinin taşıdığı değnek.

ULYSSES

Cessatis et uos flebilis clamor mouet
 furorque cassus feminae? iussa ocius
 680 peragite.

ANDROMACHA

Me, me sternite hic ferro prius.
 Repellor, heu me. rumpe fatorum moras,
 molire terras, Hector! ut Ulyssem domes.
 vel umbra satis est.— arma concussit manu,
 iaculatur ignes! cernitis, Danai, Hectorem?
 685 an sola uideo?

ULYSSES

Funditus cuncta eruam.

ANDROMACHA

Quid agis? ruina mater et natum et uirum
 prosternis una? forsitan Danaos prece
 placare poteris. conditum elidet statim
 immane busti pondus, intereat miser
 690 ubicumque potius, ne pater natum obruat,
 prematque patrem natus.— Ad genua accido

ULYSSES¹⁰¹

Hâlâ duruyor musunuz, bir kadının hıçkırıklarla attığı
 çığlıklarından,
 biçare öfkesinden mi korkuyorsunuz yoksa?
 Haydi çabuk olun,
 yerine getirin size verilen emirleri.

680

ANDROMACHA

Beni, önce beni yere serin kılıncınızla.
 Geri itiyorlar beni, eyvah, kır şu ölümün zincirlerini¹⁰²
 çık toprağın altından, Hector! Ulysses'i dize getirmek için
 senin gölgen bile yeter.– İşte aldı eline silahı, savuruyor,
 ateşler fırlatıyor! Görüyor musunuz bakın,
 ey Danaus oğulları, Hector'umu?
 Yoksa bir ben miyim gören onu?

685

ULYSSES

Kökünden söküp devireceğim bu mezarı.

ANDROMACHA¹⁰³

Ne yapıyorsun? Anayım ben, gönlüm el verir mi
 hem oğlumu, hem kocamı çevirmene tek bir enkaza?
 Belki dua etsen,
 yatıştırabilirsin Danaus oğullarını. Ama şimdi çökecek
 şu mezar,
 olanca ağırlığıyla, serilecek sakladığım oğlumun üstüne:
 başka yerde öleydin
 ah oğul, nerede olursa olsun, ah baba gömmeseydi
 oğlunu,
 oğul ezmeseydi babasını.– Ayaklarına kapanıyorum bak,
 yalvarıyorum

690

¹⁰¹ Askerlere seslenir.

¹⁰² Ulysses'in askerleri Andromacha'yı iteler.

¹⁰³ Kendi kendine söylenir.

supplex, Ulysse, quamque nullius pedes
 nouere dextram, pedibus admoueo tuis.
 miserere matris et preces placidus pias
 695 patiensque recipe, quoque te celsum altius
 superi leuarunt, mitius lapsos preme:
 misero datur quodcumque, Fortunae datur.
 Sic te reuisat coniugis sanctae torus,
 annosque, dum te recipit, extendat suos
 700 Laerta; sic te iuuenis excipiat tuus,
 et uota uincens uestra felici indole,
 aetate auum transcendat, ingenio patrem.
 Miserere matris: unicum afflictæ mihi
 solamen hoc est.

ULYSSES

Exhibe natum, et roga.

ANDROMCHA

705 Huc e latebris procede tuis,
 flebile matris furtum miserae.
 Hic est, hic est, terror, Ulysse,
 mille carinis.
 Submitte manus,
 dominique pedes
 supplice dextra stratus adora,
 710 nec turpe puta,
 quidquid miseros Fortuna iubet.
 Pone ex animo reges ataus,

ey Ulysses, daha önce kimsenin ayağına sarılmadı şu elim,
bak şimdi senin ayağına sarılıyor.

Merhamet et şu anaya, sessizce dinle gönülden ettiğim
duaları,

sabır göstererek dinle; seni ne kadar yücelere çıkarmışsa 695
tanrılar, sen de o kadar yavaş bas ezilmişlerin başına.

Kadersizlere gösterdiğin şefkat, döner konar
senin Kaderine.

Dilerim, erdemli eşinin yatağına yeniden kavuşursun,
dilerim, Laertes'in ömrü uzar sen yurduna dönene kadar;¹⁰⁴

dilerim, seni oğlun karşılar,¹⁰⁵ 700

istemediğin kadar güçlü olur doğal yetileri,
dilerim, dedesini aşar ömrü, babasını aşar zekası.

merhamet et şu anaya: ıstırabımı teselli edecek
tek bu kaldı elimde.

ULYSSES

Göster oğlunu önce, sonra yalvar.

ANDROMACHA

Gel buraya, çık saklandığın yerden,¹⁰⁶ 705

ah zavallı ananın gözyaşları içinde kaçırıp sakladığı.

Bak işte burada, ey Ulysses, işte burada,¹⁰⁷

binlerce geminin korku kaynağı.

Uzat elini,

eğil yalvararak

kapan efendinin ayaklarına,

utanç sayma, 710

Kaderin emrettiğini kadersizlere.

Çıkar aklından krallarını, atalarını

¹⁰⁴ Laertes: Ulysses'in babası.

¹⁰⁵ Oğlun: Telemachus

¹⁰⁶ Andromacha, oğlu Astyanax'a seslenir.

¹⁰⁷ Astyanax saklandığı yerden çıkar. Andromacha Ulysses'e hitap eder.

- magnique senis
 iura per omnes inclita terras
 excidat Hector, gere captivum,
 715 positoque genu—
 si tua nondum funera sentis—
 matris fletus imitare tuae.
 Vidit pueri regis lacrimas
 et Troia prior,
 parvusque minas trucidis Alcidae
 720 flexit Priamus.
 Ille, ille ferox,
 cuius vastis viribus omnes
 cessere ferae,
 qui perfracto limine Ditis
 caecum retro patefecit iter,
 725 hostis parui uictus lacrimis
 “suscipe” dixit “rector habenas,
 patrioque sede celsus solio;
 sed sceptrum fide meliore tene.”
 Hoc fuit illo uictore capi.
 730 Discite mites Herculis iras—
 an sola placent Herculis arma?
 Iacet ante pedes
 non minor illo supplice supplex,
 uitamque petit;
 regnum Troiae, quocumque uolet,
 735 Fortuna ferat.

ULYSSES, ANDROMACHA, ASTYANAX.

ULYSSES

Matris quidem me moeror attonitae mouet,
 magis Pelasgae me tamen matres mouent,
 quarum iste magnos crescit in luctus puer.

o yüce yaşlının,
tüm dünyada nam salan yasalarını,
unut Hector'u, bir esir gibi davran,
çok üstüne dizlerinin– 715

henüz ölümünü hissetmiyorsun belki,
ama sen de ağla, bakıp gözü yaşlı şu anana.

Tanık olmuştu daha önce de Troia,
çocuk yaştaki bir kralın gözyaşlarına;
Priamus küçükken daha 720
vahşi Hercules'in tehditlerini savuşturduğunda.

O zalim bile, o zalim,
sonsuz gücüyle
boyun eğdiren bütün vahşi hayvanlara,
kırıp Dis'in kapısını,
ardına kadar açan, o kör karanlık dönüş yolunu,
yenildi zamanında o küçük düşmanın gözyaşlarına 725

“Geç başına,” dedi, “al eline halkının dizginlerini,
kurul babanın yüce tahtına;
ama daha sıkı sarıl saltanat asana.”

İşte böyle hakim oldu o kahraman bu krallığa.
Siz de ders alın Hercules'in merhametli öfkesinden– 730
yoksa Hercules'in sadece silahları mı size keyif veren?

İşte kapanıyor ayaklarına,
yalvarıyor, farkı yok o evvelce yalvarandan,
canını bağışlamayı diliyor;
Bırak istediği yere taşısın Kader
Troia tahtını. 735

ULYSSES, ANDROMACHA, ASTYANAX

ULYSSES

Dertli bir ananın yası kahrediyor beni,
ama daha fazla kahrediyor Pelasg analarınıniki,
yaşarsa oğlun arttıracak onların dertlerini.

ANDROMACHA

740 Has, has ruinas urbis in cinerem datas
 hic excitabit? hae manus Troiam erigent?
 nullas habet spes Troia, si tales habet.
 Non sic iacemus Troes, ut cuiquam metus
 possimus esse. spiritus genitor facit?
 745 Sed nempe tractus. ipse post Troiam pater
 posuisset animos, magna quos frangunt mala.
 Si poena petitur, (quae peti grauior potest?
 famulare collo nobili subeat iugum,
 seruire liceat. aliquis hoc regi negat?

ULYSSES

Non hoc Ulysses, sed negat Calchas tibi.

ANDROMACHA

750 O machinator fraudis, o scelerum artifex,
 virtute cuius bellica nemo occidit,
 dolis et astu maleficae mentis iacent
 etiam Pelasgi, uatem et insontes deos
 praetendis? hoc est pectoris facinus tui,
 755 nocturne miles, fortis in pueri necem,
 iam solus audes aliquid, et claro die.

ULYSSES

Virtus Ulixis Danaïdis nota est satis

ANDROMACHA

Bu enkazı, küle dönen bu kentin enkazını
 bu çocuk nasıl ayağa dikecek ki? Bu eller mi diriltecek
 Troia'yı? 740

Hal böylese, Troia için hiç umut yok demek ki?
 Öyle yere serildik ki biz Troialılar, olamayız artık
 hiç kimsenin korku sebebi. Babasının gururu ona mı geçti,
 yerlerde sürülen bir babanın ki? Troia yıkıldıktan sonra,
 vazgeçerdi gururundan o baba da; gurur kırılır
 büyük felaketler sonrasında. 745
 İntikam alacaksan illa ki, bundan daha büyük bir
 intikam olabilir mi?

Vur soylu boynuna esaret boyundüğünü,
 kölen olsun, bırak. Bir krala bu lütuf da bahşedilmez mi?

ULYSSES

Bu lütfu sana bahşetmeyen Ulysses değil,
 Calchas'ın kendisi. 750

ANDROMACHA

Ah, hilakârlığın kaşifi, günahların mimarı,
 cesaret gösterip de öldürdün mü acaba savaşa birini;
 bozguncu aklından çıkan hilelerle, hünerlerle
 sen yere serdin Pelasgları bile,¹⁰⁸ suçu bir kahine mi,
 masum tanrılara mı
 atıyorsun şimdi de? Bu senin yüreğinin marifeti belli ki.
 Ah gecelerin askeri, bir çocuğu katletmekle
 yiğit olacaksın öyle mi, 755
 tek başına, gündüz vakti bir iş yapacaksın artık demek ki.

ULYSSES

Yeterince bilir Danaus oğulları Ulysses'in cesaretini,

¹⁰⁸ Pelasgları: Kendi halkını.

nimisque Phrygibus. non uacat uanis diem
conterere uerbis: ancoras classis legit.

ANDROMACHA

760 Breuem moram largire, dum officium parens
nato supremum reddo, et amplexu ultimo
audios dolores satio.

ULYSSES

Misereri tui
utinam liceret. quod tamen solum licet,
tempus moramque dabimus. arbitrio tuo
765 implere lacrimis; fletus aerumnas leuat.

ANDROMACHA

O dulce pignus, o decus lapsae domus,
summumque Troiae funus, o Danaum timor,
genitricis o spes uana, cui demens ego
laudes parentis bellicas, annos aui
770 melius precabar: uota destituit deus.
Iliaca non tu sceptrum regali potens
gestabis aula, iura nec populis dabis,
victasque gentes sub tuum mittes iugum,
non Graia caedes terga, non Pyrrhum trahes;
775 non arma tenera parua tractabis manu
sparsasque passim saltibus latis feras
audax sequeris, nec stato lustris die

Phrygialılar ise çok iyi bilir. Gerek yok boş sözlerle
günü harcamaya:
gemilerimiz için artık demir alma vakti.

ANDROMACHA

Birazcık zaman tanı bari, son görevimi yerine getireyim 760
oğluma, bir ana olarak, son kez sarılayım,
yakıp kavuran acımı doyurayım.

ULYSSES

Merhamet gösterebilseydim
keşke sana, ama elimden gelen bir tek bu,
sadece kısa bir zaman verebilirim; ağla,
doya doya; merhem olsun gözyaşların acına. 765

ANDROMACHA

Ah tatlı oğul, göçmüş ocağımın şanı şerefi, ah,
Troia'nın son acısı, ah Danaus oğullarının tek korkusu,
ah anasının boş umudu; ah deli gibi dualar ederdim
savaşlarda baban gibi cesur ol diye, dedeninki gibi
uzun bir ömrün olsun diye: ama duymadı tanrılar
dualarımı. 770

Kral olup taşıyamayacaksın saltanat asanı artık heybetle
Ilium sarayında, yasa buyuramayacaksın halkına,
ulusları yenip vuramayacaksın boyunduruğuna,
vuramayacaksın artık arkasını dönüp de kaçarken
Yunanları,
sürükleyemeyeceksin yerlerde Pyrrhus'u; o körpe ellerin
tutamayacak artık 775
küçücük silahları bile, peşine düşemeyeceksin
o geniş ormanlarda oraya buraya kaçışan
vahşi hayvanların yiğitçe, kutsal arınma günü geldiğinde

solemne referens Troici lusus sacrum,
 puer citatas nobilis turmas ages;
 780 non inter aras mobili uelox pede,
 reboante flexo concitos cornu modos,
 barbarica prisco templa saltatu coles.
 O morte dira tristius leti genus!
 Flebilius aliquid Hectoris magni nece
 785 muri uidebunt.

ULYSSES

Rumpe iam fletus parens;
 magnus sibi ipse non facit finem dolor.

ANDROMACHA

Lacrimas, Ulysse (parua, quam petimus mora est)
 concede paucas, ut mea condam manu
 uiuentis oculos. occidis paruus quidem,
 790 sed iam timendus. Troia te exspectat tua:
 i, uade liber; liberos Troas uide.

ASTYANAX

Miserere, mater!

ANDROMACHA

Quid meos retines sinus,

kutlayamayacaksın artık Troia Oyunlarının
o kutsal şölenini,¹⁰⁹
bir kral oğlu gibi yönetemeyeceksin dörtmala koşturan
atlıları;
horonlar tepmeyeceksin artık sunaklar arasında,
780
çoşkun ezgiler üflendiğinde kıvrık borazanlardan,
geleneksel danslarla onurlandıramayacaksın artık
yabancı tapınakları.¹¹⁰
Ah ne korkunç bir ölüm bu, ölümün kendisinden bile acı!
Hector'un ölümünden bile daha büyük bir hüzne
tanık olacak demek bu surlar. 785

ULYSSES

Durdur artık gözyaşlarını, ey ana;
kendiliğinden son bulmaz böyle büyük acılar.

ANDROMACHA

Bırak daha ağlayayım, ah Ulysses, biraz daha zaman ver
bana,
bırak, ellerimle kapatayım gözlerini,
yaşarken daha. Ölmek için çok küçüksün henüz,¹¹¹
ama saldıgın korku büyük. Seni bekliyor Troia'n¹¹²
790
git haydi, git özgürce, git de gör özgür Troialıları.

ASTYANAX

Acı bana, ah anam!

ANDROMACHA

Niye asılırsın göğsüme,

¹⁰⁹ Troia'da düzenlenen ve genç çocukların at üstünde savaşçı karakterlerinin sergilendiği gösterilerden söz ediliyor.

¹¹⁰ Doğu'da, Cybele ayinlerinde edilen danslardan söz ediliyor.

¹¹¹ Oğluna hitap eder.

¹¹² Astyanax'a hitap eder.

manusque matris, cassa praesidia, occupas?
 Fremitu leonis qualis audito tener
 795 timidum iuuenus applicat matri latus,
 at ille saeuus, matre sumnota leo,
 praedam minorem morsibus uastis premens,
 frangit, uehitque: talis e nostro sinu
 te rapiet hostis. oscula et fletus, puer,
 800 lacerosque crines excipe, et plenus mei
 occurre patri. pauca maternae tamen
 perfer querelae uerba: "si manes habent
 curas priores nec perit flammis amor,
 805 seruire Graio pateris Andromachen iugo,
 crudelis Hector? lentus et segnis iaces?
 Redit Achilles. "sume nunc iterum comas
 et sume lacrimas (quidquid e misero uiri
 funere relictum est), sume, quae reddas tuo
 oscula parenti. matris hanc solacio
 810 relinque uestem: tumultus hanc tetigit meus,
 manesque cari. si quid hic cineris latet,
 scrutabor ore.

ULYSSES

Nullus est flendi modus:
 abripite propere classis Argolicae moram.

niye boşuna yardım beklersin sarılıp ananın ellerine?
 Kükremesini duydu mu aslanın,
 küçük buzağı da ürküp siner anasının böğrüne, 795
 ama o vahşi aslan itip anasını bir yana,
 o küçücük yemi alıp koca dişlerinin arasına,
 paramparça eder, çekip götürür peşi sıra: işte seni de
 öyle koparıyor bağrımdan
 o düşman. İşte öpücüklerim, işte gözyaşlarım, ah oğul,
 işte uğruna yolduğum saçlarım, al götür,
 yüreğinde ananın aşkıyla 800
 koş babana. Şu son sözlerini de ilet ama
 yaslar içindeki ananın: “Bu dünyadan göçenler
 hissediyorsa
 eski acıları, alevler yok etmiyorsa aşkı,¹¹³
 nasıl dayanacaksın öyleyse Andromacha’nın
 tutsak olmasına bir Yunana,
 ah, zalim Hector? Böyle cansız yatacak mısın hâlâ,
 kaygısızca? 805
 Bak Achilles geri döndü.” Al bir kez daha şu saçları,
 şu gözyaşları, al götür (kocamın hüznü cenazesinden
 ne kalmışsa geriye), al öpücüklerimi götür,
 babana vermek üzere. Ama bırak şu giysini,
 ananın tek tesellisini: Benim mezarıma, aziz kocamın
 ruhuna 810
 değen şu giysini. Bir zerre kül sinmişse üzerine,
 dudaklarım arayıp bulacaktır onu.

ULYSSES

Gözyaşlarının sonu yok:
 çabuk çekin artık şu Argos donanmasının engelini.¹¹⁴

¹¹³ Alevler: Cenaze ateşleri

¹¹⁴ Askerlerine seslenir. Şu (...) engelini: Şu çocuğu

CHORUS TROADUM

- Quae uocat sedes habitanda captas?
- 815 Thessali montes et opaca Tempe,
 819 an maris uasti domitrix Iolcos?
 821 parva Gyrtone sterilisque Tricce,
 822 an frequens ravis levibus Mothone?
 816 an uiros tellus dare militares
 aptior Pthie? meliorque fetu
 818 fortis armenti lapidosa Trachin,
 823 quae sub Oetaeis latebrosa siluis
 misit infestos Troiae ruinis
 825 non semel arcus?
 Olenos tectis habitata raris,
 virgini Pleuron inimica diuae,
 an maris lati sinuosa Troezen?

TROIALI KADINLAR KOROSU

Neresi mesken olur bundan sonra biz tutsaklara?	
Thessalia Dağları mı, gölgeli Tempe mi, ¹¹⁵	815
engin denizin ecesi Iolcos mu yoksa? ¹¹⁶	819
O küçücük Gyrtone mi, kıraç Tricce mi, ¹¹⁷	821
dört yanından hafif hafif dereler akan Mothone mi	
ya da? ¹¹⁸	822
Cengaverler yetiştiren topraklarıyla Pthia mı, ¹¹⁹	816
semiz sürüler beslemekte üstüne olmayan	
kayalık Trachis mi, ¹²⁰	818
hani şu pusuya yatıp Oeta'nın ormanlarının altında ¹²¹	823
Troia'yı yıkmak için zalim oklarını bir kez yollamakla	
yetinmeyen	
yöre mi yoksa? ¹²²	825
Oraya buraya evler serpiştirilmiş Olenos mu, ¹²³	
bakire tanrıçaya düşman Pleuron mu, ¹²⁴	
geniş körfeziyle denizin kıyısına kıvrılan Troezen mi	
ya da? ¹²⁵	

115 Tempe: Yunanistan'ın kuzeydoğusunda, Olympos Dağı ile Ossa Dağı arasında yer alan görkemli manzarasıyla ünlenevadi.

116 Iolcus: Thessalia'nın eski kenti.

117 Gyrtone: Eski Thessalia halkı Lapithlerin ana kentlerinden biri. Tricce: Thessalia'da bir şehir.

118 Messenia'da liman.

119 Thessalia'da eski bir kent.

120 Thessalia'daki Spercheos nehrinin güneyindeki bölge ve bu bölgeyle aynı adı taşıyan Anakent (Heraclea Trachinia).

Oeta: Yunanistan'da, Lamia Körfezi'nde, Thermopylae'nin batısında yer alan dağ.

122 Troia'nın yıkımı için acımasızca yaylarını gerip oklarını fırlatan Hercules ve Philoctetes'ten söz ediliyor.

123 Olenos: Yunanistan'ın güneyinde, Peloponnesus'un kuzey bölümünü kaplayan ünlü Achaea bölgesinin kentlerinden.

124 Bakire tanrıçanın: Diana (Artemis). Pleuron: Corinthus Körfezi'nin kuzeyinde yer alan Aetolia bölgesinin önemli kentlerinden.

125 Troezen: Kuzeydoğu Peloponnesus'ta, Atina'nın güneyinde yerleşik küçük kasaba. Yunanların yüce kahramanı Theseus 16 yaşına kadar burada büyüyüp yetişti.

830 Pelion regnum Prothoi superbum,
tertius caelo gradus? (hic recumbens
montis exesi spatiosus antro
iam trucis Chiron pueri magister,
tinnulas plectro feriente chordas,
tunc quoque ingentes acuebat iras
835 bella canendo.)
820 Urbibus centum spatiosa Crete,
836 an ferax uarii lapidis Carystos,
an premens litus maris inquieti
semper Euripo properante Chalcis?
quolibet vento faciles Calydnæ,
840 an carens nunquam Gonoessa uento
quæque formidat Borean Enispe?
Attica pendens Peparethos ora,

Prothous'un kibirli krallığı¹²⁶

hani göğün üçüncü basamağı Pelion mu yoksa?¹²⁷

(Burada, bir dağ yarığındaki mağarada 830

Chiron, o vahşi çocuğun öğretmeni, yan gelip yatarak¹²⁸

mızrabıyla vura vura inletirdi çalgısının tellerini

savaş şarkıları söyleyip ateşlerdi

çocuğun büyük öfkesini.) 835

Yüz kenti içine alacak ferahlıkta Creta mı yoksa,¹²⁹

ya da renkli taşların ocağı Carystos mu,¹³⁰ 820

ayağını dalgalı denizin kenarına basan Chalcis mi,¹³¹ 836

Euripus'un sürekli dönenen akıntılarıyla yıkanan?¹³²

Bağrını her tür rüzgâra açmış Calydnæ mı yoksa,¹³³

ya da esintisi hiç bitmeyen Gonoessa mı,¹³⁴ 840

kuzey fırtınalarıyla ürperen Enispe mi ya da?¹³⁵

Attica kıyısına asılı Peparethos olmasın sakın,¹³⁶

¹²⁶ Prothous, Tenthredon'un oğlu, Peneius ile Pelion arasında yerleşik Mag-nesialıların önderi.

¹²⁷ Pelion: Thessalia'nın güneyinde, Ege kıyısında yer alan ve yarı at, yarı in-san bedenli Centaurusların yaşadığına inanılan, ormanlarla kaplı yüce dağ.

¹²⁸ Bilge Chiron, yarı insan, yarı at bir Centaurus'tur. Achilles, Aesculapius ve nice soyluların öğretmenliğini üstlenmiştir. Buradaki vahşi çocuk, Achilles'tir.

¹²⁹ Creta: Günümüzde Girit adası.

¹³⁰ Carystos: Güney Euboea'da mermeriyle ünlü bir kent.

¹³¹ Euboea'nın batı sahilinde, Yunanistanın güney doğusunda yerleşik eski bir kent. Euripus su kanalının en dar noktasına yerleşmiştir.

¹³² Euripus: Yunanistan anakarasında, Euboea'yı Boeotia'dan ayıran su ka-nalı. Gün içinde sürekli yön değiştiren güçlü akıntılarla ünlüdür. Eu-boea'daki Calchis ana limanıdır.

¹³³ Caria sahilinin açıklarındaki takımada. Aralarında en büyüğü Caly-dna'dır.

¹³⁴ Agamemnon'un hakimiyetindeki, Peloponnesus'un kuzeydoğusunda kü-çük bir kasaba.

¹³⁵ Arcadia'da küçük bir kasaba.

¹³⁶ Euboea'nın kuzeyindeki ada.

an sacris gaudens tacitis Eleusin?

- 845 Numquid Aiacis Salamina ueri,
 aut fera notam Calydona saeua,
 quasque perfundit subiturus aequor
 segnibus terras Titaessos undis?
 Bessan et Scarphen, Pylon an senilem?
 Pharin an Pisas Iouis et coronis
- 850 Elida claram?
- Quolibet tristis miseras procella
 mittat et donet cuicumque terrae,
 dum luem tantam Troiae atque Achiuis
 quae tulit Sparte procul absit, absit
- 855 Argos et saeui Pelopis Mycenae,

ya da herkesin suskunluğunu koruduğu gizemleriyle
gururlanan Eleusis?¹³⁷

*****¹³⁸

Aiax'ın gerçek yurdu Salamis'e gidelim yoksa,¹³⁹
vahşi domuzuyla ünlü Calydon'a mı,¹⁴⁰ 845

yoksa, Titaessos'un aktığı topraklara mı
denizin altına dalana kadar miskin sularıyla yıkanan?¹⁴¹
Bessa'ya mı, Scarphe'ye mi, yoksa o yaşlı adamın yurdu
Pylos'a mı?¹⁴²

Pharis'e mi, yoksa Juppiter'in gözdesi Pisa'ya mı ya da¹⁴³
zafer çelenkleriyle ünlü Elis'e mi?¹⁴⁴ 850

Kara kasırgalar nereye götürecekse götürsün
biz biçareleri,

bir toprak sunsunlar nerede olursa,
Troia'ya, Yunanlara zehir saçan Sparta'dan¹⁴⁵
uzak olsun yeter, uzak olsun

Argos'tan, zalim Pelops'un Mycenae'ından,¹⁴⁶ 855

137 Eleusis: Yunanistan'ın doğusunda, Atina yakınlarında, Demeter'in tarımı öğrettiği ve uygarlık yoluna soktuğu, Demeter'in gizemlerine eren ilk kent. Gizem dinlerinin ayinleri sadece o dine kabul edilenlere açıktır, dolayısıyla bu ayinlerde ne olup bittiğine ilişkin konuşulması yasaktır.

138 Bu dize kayıptır.

139 Yunan anakarasının açıklarındaki ada, Aiax'ın yurdu.

140 Patras Körfezi'nin kuzeyindeki Yunan kenti. Efsaneye göre, kenti yıkmak üzere Artemis tarafından gönderilen vahşi bir domuz Calydon kralının oğlu Meleager tarafından öldürülmüştür.

Titaessos nehri, Olympos ve Titanos dağlarının yamaçlarından güney yönünde akar. Europos olarak da bilinir.

142 Bessa, Scarphe: Locris'deki kasabalar. Peloponnesus'un batı sahilinde yer alan geniş koy ve kasaba. Kralı Yaşlı Nestor'un doğum yeri.

143 Pharis: Peloponnesus'ta kasaba. Pisa: Ulu Juppiter onuruna Olimpiyat oyunlarının düzenlendiği kent.

144 Elis: Yunanistan'ın güneyinde, Peloponnesus yarımadasında yer alan eski kent. İlk Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği etmiştir.

145 Sparta: Menelaus ve Helena'nın anayurdu.

146 Pelops: Agamemnon ve Menelaus'un dedesi, Atreus'un babası.

Neritos parua breuior Zacyntho
et nocens saxis Ithace dolosis.

860 Quod manet fatum dominusque quis te,
aut quibus terris, Hecabe, uidendam
ducet? in cuius moriere regno?

küçük Zacynthus'dan koru bizi, onun küçük kardeşi
Neritos'dan da,¹⁴⁷
ve bozguncu Ithaca'nın kalles kayalıklarından.¹⁴⁸

Nasıl bir yazgı, nasıl bir efendi bekliyor seni,
hangi topraklara götürecekler seni, ey Hecuba,
teşhir etmek için el âleme?
Hangi krallıkta can vereceksin?

860

¹⁴⁷ Zacynthus: Ionia adalarından biri. Neritos: Odysseus'un ülkesi Ithaca'da bir dağ, aynı zamanda Ithaca civarında bir ada.

¹⁴⁸ Yunanistan'ın batı sahilinin açıklarındaki ada, Ulysses'in yurdu.

Actus Quartus

HELENA, ANDROMACHA, HECUBA,
POLYXENA (muta persona)

HELENA

Quicumque hymen funestus, inlaetabilis,
lamenta caedes sanguinem gemitus habet,
est auspice Helena dignus. euersis quoque
nocere cogor Phrygibus: ego Pyrrhi toros
narrare falsos iubeor, ego cultus dare,
habitusque Graios. arte capietur mea,
meaque fraude concidet Paridis soror.
Fallatur: ipsi leuius hoc equidem reor.

Optanda mors est sine metu mortis mori.

Quid iussa cessas agere? ad auctorem redit
sceleris coacti culpa.— Dardaniae domus
generosa uirgo, melior afflictos deus
respicere coepit, teque felici parat

Dördüncü Sahne

HELENA, ANDROMACHA, HECUBA,
POLYXENA (sessiz karakter)

HELENA

Ne kadar evlilik varsa, ölümcül, kasvetli,
gözyaşı ve katliamla dolu, kanlı yaşlı,
layıktır, nedimesi olsun hepsinin Helena.
Zaten yıkılmış Troialılar, bir de onlara ben vurayım
istiyorlar:
Pyrrhus'la bir evlilik masalı uydurmamı buyurdular,¹⁴⁹ 865
Yunanlar gibi giyin kuşan dediler. Kanıp yalanıma,
gelecekmiş oyuna,
Paris'in kız kardeşi, yere serilecekmiş çevirdiğim dolapla.
Kansın; eminim, öyle fazla aldırılmaz buna.
Ölümden korkmadan ölmek, işte budur özlenen ölüm.
Buyurdular madem, neden karşı duruyorsun? 870
Günaha itilenin işlediği suç, çöreklenir itenin başına.
–Dardanus evinin ey soylu kızı, yıkıldınız yıkılmasına,¹⁵⁰
ama artık uğurlu bir tanrı size bakmakta,
çeyizini hazırlıyor senin bak,

¹⁴⁹ Pyrrhus: Achilles ve Deidamia'nın oğlu, Helena ile Menelaus'un kızı Hermione'nin kocası. Neoptolemus olarak da tanınır.

¹⁵⁰ Polyxena'ya seslenir. Dardanus evinin: Priamus'un evinin.

dotare thalamo. tale coniugium tibi
875 non ipsa sospes Troia, non Priamus daret.
Nam te Pelasgae maximum gentis decus
878 cui regna campi lata Thessalici patent,
877 ad sancta lecti iura legitimi petit.
Te magna Tethys, teque tot pelagi deae
880 placidumque numen aequoris tumidi Thetis
suam uocabunt, te datam Pyrrho socer
Peleus nurum uocabit et Nereus nurum.
Depone cultus squalidos, festos cape.
dedisce captam; deprime horrentes comas,
885 crinemque docta patere distingui manu.
Hic forsitan te casus excelso magis
solio reponet. profuit multis capi.

ANDROMACHA

Hoc derat unum Phrygibus euersis malum,
gaudere. flagrant strata passim Pergama:
890 O coniugale tempos! an quisquam audeat
negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
quos Helena suadet? pestis, exitium, lues

- dotare thalamo. tale coniugium tibi
 875 non ipsa sospes Troia, non Priamus daret.
 Nam te Pelasgae maximum gentis decus
 878 cui regna campi lata Thessalici patent,
 877 ad sancta lecti iura legitimi petit.
 Te magna Tethys, teque tot pelagi deae
 880 placidumque numen aequoris tumidi Thetis
 suam uocabunt, te datam Pyrrho socer
 Peleus nurum uocabit et Nereus nurum.
 Depone cultus squalidos, festos cape.
 dedisce captam; deprime horrentes comas,
 885 crinemque docta patere distingui manu.
 Hic forsitan te casus excelso magis
 solio reponet. profuit multis capi.

ANDROMACHA

- Hoc derat unum Phrygibus euersis malum,
 gaudere. flagrant strata passim Pergama:
 890 O coniugale tempos! an quisquam audeat
 negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
 quos Helena suadet? pestis, exitium, lues

mutlu bir evlilik yapman adına. Refah dolu günlerinde
bile veremezdi

böyle bir evliliği sana, ne Troia, ne de Primaus. 875

Pelasg soyunun gözbebeği

talip seninle meşru bir evlilik yapmaya, kutsal bağlarla, 878

krallığı yayılmış bütün Thessalia ovalarına. 877

Yüce Tethys seni kendinden bilecek o vakit,

kendinden bilecek enginlerin onca tanrıçası,¹⁵¹

kendinden bilecek, kabarık dalgaların sakın perisi Thetis. 880

Pyrrhus'a vardığında,

gelinim diyecek sana, kayınbaban Peleus,

gelinim diyecek Nereus.¹⁵²

At şu kirli giysilerini, giy gelinliğini,

unut artık esirliğini; tara tarumar olmuş saçlarını,

birak usta ellerime, ayırsın onu lüle lüle. 885

Düştün ama, daha yüksek bir tahta çıkacaksın belki de.

Yaramıştır esirlik pek çok kişinin işine.

ANDROMACHA

Bir tek bu kötülük gelmemiştii viran olmuş

Phrygialıların başına,

sevinç duymak! Pergamum enkaz halde,

alev alev her bir yanı:¹⁵³

hakikaten tam da evlilik zamanı! Öyle ya,

cüret edebilir mi biri 890

karşı koymaya? Gitmemek olur mu hiç,

Helena'nın tavsiye ettiği düğüne? Ah lanet,

ölümcül kadın,

Tethys: Oceanus'un (dünyanın etrafını çepeçevre saran deniz, bütün nehirlerin babası) kız kardeşi ve eşi, deniz tanrıçası.

¹⁵² Peleus: Achilles'in babası, Thessalia kralı. Nereus: Deniz tanrısı, Thetis'in babası.

¹⁵³ Pergama: Bergama

her iki halka da bela getiren kadın, ah, görmüyor musun
şu önderlerimizin mezarlarını,¹⁵⁴

ovalar boyunca yayılan şu çıplak, şu toprağa bile
gömülmemiş kemikleri?

Bunları böyle dağıtan senin evliliğin. 895

Senin için kan akıttı Asia, senin için kan akıttı Europa,
sense mutlu mesut seyrettin, döğüşen erkeklerini
senin uğruna,

bir türlü karar veremedin, hangisini tutacağına.

Haydi git, başla düğün hazırlıklarına,
meşalelere ne gerek var, ne gerek var kutsal çırallara,
ateşe ne gerek var? Bu garip düğünü aydınlatır Troia. 900

Kutlayın, ey Troialı kadınlar, Pyrrhus'un evliliğini
kutlayın, hak ettiği gibi; dövünün, inleyin,
sesiniz tutsun her yeri.

HELENA

Akıl falan bırakmaz, bilirim, laf dinlemez
büyük acı; nefret edersin kader yoldaşlarından,
çektiklerini bile bile aynı ıstırabı; ama ben davamı
savunacağım 905

düşman bir hakimın önünde olsam bile.

Ben beter bir acıya katlandım. Andromacha ağlıyor
değil mi Hector'una,¹⁵⁵

Hecuba da Priamus'una? Helena ise gizli gizli
ağlıyor Paris'ine, tek başına. Ne zordur değil mi,
ne kötüdür, ne ağırdır

köleliğe katlanmak? Vaktiyle bu boyunduruk vuruldu
benim boynuma, 910
on yıldır köleyim. Ilium yerle bir edildi,

¹⁵⁴ Her iki halka da: Hem Yunanlara, hem Troialılara

¹⁵⁵ Yas tutan kadınlara hitap eder.

versi penates? perdere est patriam graue;
 grauius timere. vos leuat tanti mali
 comitatus: in me victor et victus furit.

- 915 Quam quisque famulam traheret, incerto diu
 casu pependit: me meus traxit statim
 sine sorte dominus. causa bellorum fui,
 tantaeque Teucris cladis? hoc uerum puta,
 Spartana puppis uestra si secuit freta;
 920 sin rapta Phrygiis praeda remigibus fui.
 Deditque donum iudici uictrix dea,
 ignosce Paridi. iudicem iratum mea
 habitura causa est; ista Menelaum manent
 arbitria. nunc hanc, luctibus paulum tuis,
 925 Andromacha, omissis, flecte-vix lacrimas queo
 retinere.

ANDROMACHA

Quantum est Helena quod lacrimat, malum!
 Cur lacrimat autem? Fare, quos Ithacus dolos,
 quae scelera nectat: utrum ab Idaeis iugis
 iactanda uirgo est, arcis an celsae edito

ocak tanrılarınız yıkıldı, öyle mi? Ne ağır oysa
vatanından olmak,
daha da ağırı ondan korkmak. Bak bunca dostunuz var
sizin,
kederinizi dindirecek; ya ben, yenen de yenilen de
öfkesini kusuyor bana.

Hâlâ şansınız var, bir efendi gelip birinizi köle alacak, 915
benimse hiç şansım yok, çekip aldı beni efendim anında.
Bu savaşın nedeni benim, öyle mi, Troialıların başına gelen
bunca felaketin?

Varsayın bu doğru, Spartalı bir gemi yarararak geldiğine
göre denizlerinizi;
Ama ben Phrygialı kürekçilerin kapıp götürdüğü bir yem
olmuşsam, 920

vermişse beni galip tanrıça ödül olarak o yargıca,¹⁵⁶
o zaman sizin bağışlamanız gereken Paris'in kendisi.
Öfkeden kudurmuş bir hakim,
benim davama bakacak olan: bırakın Menelaus versin
bu kararı.

Kederinden birazcık sıyrıl, ah Andromacha,
sen de bir şeyler söyle şu kıza– ama,¹⁵⁷ 925
ben dur diyemiyorum artık gözyaşlarıma.

ANDROMACHA

Ne büyük bir kötülük ki bu Helena'yı ağlatıyor!
Ama niye ağlıyor? Anlat sen hele ne dolaplar çeviriyor
şu Ithacalı,
anlat ne çoraplar örüyor başımıza; yoksa amacı,
Ida Dağı'nın doruklarından atmak mı bu kızı, ya da

¹⁵⁶ Galip tanrıça: Venus. Burada Venus'un güzellik yarışmasını kazanması ve kendisini ödül olarak Paris'e sunması ima ediliyor. Helena, Paris'le birlikte Troia'ya gelmesinin ardında tanrısal bir irade olduğunu belirtiyor.

¹⁵⁷ Polyxena'ya hitap ediyor.

- 930 mittenda saxo? num per has uastum in mare
uoluenda rupes, latere quas scisso leuat
altum uadosos Sigeon spectans sinus?
Dic, fare, quidquid subdolo uultu tegis.
Leuiores mala sunt cuncta, quam Priami gener
935 Hecubaeque Pyrrhus. fare, quam poenam pares
exprome, et unum hoc deme nostris cladibus,
falli: paratas perpeti mortem uides.

HELENA

- Utinam iuberet me quoque interpretes deum
abrupere ense lucis inuisae moras,
940 vel Achillis ante busta, furibunda manu
occidere Pyrrhi, fata comitantem tua,
Polyxene miseranda, quam tradi sibi
cineremque Achilles ante mactari suum,
campo maritus ut sit Elysio, iubet.

ANDROMACHA

- 945 Vide ut animus ingens laetus audierit necem.
Cultus decoros regiae uestis petit,
et admoueri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At misera luctu mater audito stupet;
950 labefacta mens succubuit. assurge, alleua
animum, et cadentem misera firma spiritum.
Quam tenuis anima uinculo pendet leui!

o yüksek kulenin dik kayasından fırlatmak mı?

Yuvarlamak olmasın sakın 911

şu uçurumlardan, şu sığ körfeze bakan Sigeum'un
dik yamaçlarıyla yükseldiği yerden, engin denize?

Söyle, anlat ne saklıyorsan o hilekâr bakışlarının altında.

Her kötülüğe katlanırsın, yeter ki

Pyrrhus damat olmasın, Priamus ile Hecuba'ya. Anlat,
ne işkence tasarlıyorsun, 935

söyle, aldatma, bari bir tek şunu bulaştırma,
çektığımız acılara: görüyorsun bak nasıl da hazırız ölüme
katlanmaya.

HELENA

Keşke buyursaydı bana tanrıların yorumcusu,
bir kılıçla son vermemi şu nefretlik yaşamıma,
Achilles'in mezarı başında can vermemi ya da 940
Pyrrhus'un canı eliyle, senin yazgını paylaşarak
ah zavallı Polyxena, Achilles emretti benim olsun dedi
senin için,

küllerinin önünde kurban edilmeni istedi,
Elysium ovasında kocan olmak için.

ANDROMACHA

Bak şuna, nasıl da seviniyor yüce ruhu ölümünü işitince.¹⁵⁸ 945
Kraliyet giysileri kuşanmaya amma hevesli
nasıl da izin veriyor ellerinin saçlarına değmesine.
Evlilik ölüm derdi, şimdi ölüme evlilik diyor.
Ama biçare anası taş kesti bu acıyı işitince;
ruhu sarsıldı, göçtü. Kalk haydi, kendine gel¹⁵⁹ 950
ah biçare kadın, topla yitip giden cesaretini.
Ah şu gelip geçici ömür nasıl da pamuk ipliğine bağlı!

¹⁵⁸ Polyxena'yı kastederek, kendi kendine söylenir.

¹⁵⁹ Hecuba'ya seslenir.

Minimum est quod Hecubam facere felicem potest.—
Spirat, reuixit: prima mors miseros fugit.

HECUBA

- 955 Adhuc Achilles uiuit in poenas Phrygum?
 adhuc rebellat? o manum Paridis leuem!
 Cinis ipse nostrum sanguinem ac tumulus sitit.
 Modo turba felix latera cingebat mea.
 Lassabar in tot oscula, in totum gregem
 960 diuidere matrem. sola nunc haec est super,
 votum, comes, leuamen, afflictae, quies;
 haec totus Hecubae fetus; hac sola uocor
 iam uoce mater. Dura et infelix, age,
 elabere anima, denique hoc unum mihi
 965 remitte funus.

ANDROMACHA

- Irrigat fletus genas
 imberque uicto subitus e uultu cadit.
 969 Nos, Hecuba, nos, nos, Hecuba, lugendae sumus,
 970 quas mota classis huc et huc sparsas feret;
 hanc cara tellus sedibus patriis teget.

HELENA

Magis inuidebis, si tuam sortem scias.

Hecuba'yı mutlu edecek hiçbir şey artık yok gibi.—
 Ama soluk alıyor işte, canlanıyor. Demek zavallılardan
 ilkin ölüm kaçıyor.

HECUBA

Hâlâ mı yaşıyor Achilles, Phrygialılara bela olmak için? 955
 Hâlâ mı savaşıyor onlara karşı? Ah, Paris'in elinde
 hiç güç kalmamış demek ki!
 Bu adamın külü de mezarı da bizim kanımıza susamış.
 Çoluğum çocuğum sarıyordu etrafımı sevinçle
 daha düne kadar,
 yorgun düşerdim onca öpücük arasında, paylaştıracığımı
 diye ana sevgisini
 onca çocuk arasında. Şimdi bir tek bu kızım kaldı
 yanımda, 960
 umudum, yoldaşım, derdimin avuntusu, huzurum;
 Bu kız, Hecuba'nın tek ailesi, bana ana diyen tek ses.
 Haydi çık git artık, seni inatçı, kara bahtlı soluk,
 bir tek şunu,
 şu ölümü bari yolla bana. 965

ANDROMACHA

Ağlamaktan ıpsıslak yanakları,
 yenik düşüyor gözleri gözyaşlarına, hızla boşalıyor,
 yağmur gibi.
 Bize, ah Hecuba, bize ağlamalısınız, bize, ah Hecuba, bize, 969
 yelken açtı mı donanma, dört bir yana saçılacak olan
 bizlere; 970
 aziz toprağımız örtecek kızını, baba ocağında.

HELENA

Öyle kıskanacaksın ki o kızı, öğrendiğinde kendi yazgını.

ANDROMACHA

An aliqua poenae pars meae ignota est mihi?

HELENA

Versata dominos urna captiuis dedit.

ANDROMACHA

975 Cui famula tradar, ede: quem dominum uoco?

HELENA

Te sorte prima Scyrius iuuenis tulit.

ANDROMACHA

Cassandra felix, quam furor sorte eximit,
Phoebusque.

HELENA

Regum hanc maximus rector tenet.

HECUBA

967 Laetere, gaude, nata. quam vellet tuos
968 Cassandra thalamos, vellet Andromache tuos!
979 Estne aliquis Hecubam qui suam dici velit?

HELENA

980 Ithaco obtigisti praeda nolenti brevis.

ANDROMACHA

Çektiğim acılardan daha bilmediğim kaldı mı?

HELENA

Çekildi kurallar, efendisi verildi her bir tutsağa.

ANDROMACHA

Kime tutsak düştüm ben öyleyse? Söyle, ben kime efendi
diyeceğim? 975

HELENA

Scyroslu bir genç ilk kurada seni çekti.

ANDROMACHA

Ne şanslısın, ah Cassandra, kurtuldun şu kuradan
deliliğinle,
bir de Phoebus sayesinde!

HELENA

Onu tutsak alan krallar kralı.

HECUBA

Sevin, mutlu ol, kızım. Nasıl isterdi senin düğününü¹⁶⁰ 967
Cassandra, nasıl isterdi Andromacha! 968
Baksana, Hecuba da benim olsun diyen biri. 979

HELENA

Ithacalı'nın payına düştün sen de, istemese de,
hiç değilse kısa bir süre. 980

¹⁶⁰ Polyxena'ya seslenir.

HECUBA

Quis tam impotens ac durus et iniquae ferus
 sortitor urnae regibus reges dedit?
 Quis tam sinister diuidit captas deus?
 Quis arbiter crudelis et miseris grauis
 985 eligere dominos nescit et (saeua manu
 dat iniqua miseris fata? quis) matrem Hectoris
 armis Achillis miscet? ad Ulyssem uocor:
 nunc uicta, nunc captiua, nunc cunctis mihi
 obsessa uideor cladibus. domini pudet,
 990 non seruitutis. (Hectoris spoliū feret,
 Qui tulit Achillis?) sterilis, et saeuis fretis
 inclusa tellus non capit tumulos meos.
 Duc, duc, Ulysse, nil moror, dominum sequor.
 Me mea sequentur fata: non pelago quies
 995 tranquilla ueniet, saeuiet uentis mare,

 (et bella et ignes et mea et Priami mala)
 dumque ista ueniunt, interim hoc poenae loco est:
 sortem occupauī, praemium eripui tibi.—

HECUBA

Kim bu adaletsiz kurayı çeken, bu kadar pervasızca,
bu kadar haşın,

bu kadar zalimce veriyor soyluları soylulara?¹⁶¹

Hangi tanrı bu, böyle kindarca dağıtıyor tutsakları?

Biz zavallılara acımasızca, zorbaca davranan

hangi yargıç bu,
nasıl efendi seçileceğini hiç bilmeyen, uğursuz eliyle

biçarelerin başına 985

böyle düşman bir kader biçen? Kim bu, Hector'un anasını

Achilles'in silahlarıyla evlendiren? Ulysses, duy sesimi:¹⁶²

Şimdi yenilmiş bir kadını belki, şimdi tutsak olabilirim,

Acılar sarmış olabilir her yanıma; ama kanıma dokunan

efendim,

kölelik değil. (Achilles'in ganimetlerini alıp götüren

bu adam, 990

şimdi de Hector'un ganimetini alıp götürecekt?)

Vahşi denizlerle çevrili

şu çorak toprak bir mezar açmıyor ki bana bir köşesinde.

Haydi götür beni, götür, Ulysses, bak hiç oyalanmıyorum,

efendimin ardından gidiyorum;

ama kaderim de benim ardımdan gelecek: dalgalar hiç

dinmeyecek,

hiç huzura ermeyecek, deniz rüzgârlarla delirecek 995

*****¹⁶³

(savaşlar, yangınlar, benim ve Priamus'un başına gelen

bütün kötülükler)

senin başına gelene kadar, senin cezan şu olacak:

ben düştüm senin payına, çekip aldım ödülünü elinden.

¹⁶¹ Soyluları soylulara: Kraliyet ailesinden gelen kadınları, kraliyet ailelerinden gelen efendilere.

¹⁶² Hecuba Achilles'in payına düşmüştür, ama Achilles ölünce Ulysses onu ödül olarak kazanır.

¹⁶³ Bu dize kayıptır.

- 1000 Sed incitato Pyrrhus accurrit gradu,
 vultuque toruo. Pyrrhe, quid cessas? age
 reclude ferro pectus et Achillis tui
 coniunge soceros. perge, mactator senum,
 et hic decet te sanguis.— abreptam trahit.
 1005 Maculate superos caede funesta deos
 maculate manes! Quid precer uobis? precor
 his digna sacris aequora: hoc classi accidat
 toti Pelasgae, ratibus hoc mille accidat,
 meae precabor, cum uehar, quidquid rati.

CHORUS TROADUM

- 1010 Dulce maerenti populus dolentum,
 dulce lamentis resonare gentes;
 lentius luctus lacrimaeque mordent,
 turba quas fletu simili frequentat.
 Semper, a semper, dolor est malignus:
 gaudet in multos sua fata mitti
 1015 seque non solum placuisse poenae.
 Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
 nemo recusat.
 Nemo se credet miserum, licet sit:
 tolle felices. remoueto multo
 1020 diuites auro, remoueto centum
 rura qui scindant opulenta bubus:
 pauperi surgent animi iacentes.
 Est miser nemo, nisi comparatus.
 Dulce in immensis posito ruinis,

İşte Pyrrhus geliyor, hızlı hızlı koşturuyor,
 ne karanlık bir yüz bu. Ey Pyrrhus, ne duruyorsun? Haydi, 1000
 deş kılıcınla yüreğimi, birleştir dünürlerini
 sevgili Achilles'inin. Haydi gel, ey yaşlıların katili,¹⁶⁴
 bu kan en çok sana yaraşır.– Eyvah, kaptı kızımı,
 çekip götürüyor.¹⁶⁵

Kirletin gökteki tanrıları kanlı kıyımlarla,
 kirletin ölülerin ruhlarını! Ne diye yakaracağım sizlere?
 Dilerim, 1005
 böyle cenazeler hak eder bu denizler: benim başıma gelen,
 gelsin bütün Pelasgların başına, bu binlerce geminin başına,
 yelken açmış giderken ben, böyle yakaracağım işte.

TROIALI KADINLAR KOROSU

Merhem olur yas tutana, acı çeken insanlar,
 Merhem olur, halkın feryat figan ağlaması; 1010
 İstirap, gözyaşı, daha hafif dağlar o an,
 aynı şekilde ağlayıp bağırırken kalabalıklar.
 Her zaman, ah her zaman kıskanç şu insanın acısı,
 sevinir, kendisi gibi elem çeken gördü mü,
 tek başına ceza çekti mi, üzülür. 1015
 Herkesin başına gelen yazgıya,
 dayanamam demez hiç kimse.

Zavallı olsa da, kimse inanmaz zavallı olduğuna:
 kaldırın hele bir şu mutluları ortadan, alıp götürün hele bir
 şu altına bulanmış zenginleri, kaldırın hele bir 1020
 şu yüz öküzle sürülen bereketli tarlaları:
 o an kalkar yoksulun öne eğilmiş başı.
 Hiç kimse zavallı değildir, başkasıyla kıyaslanmazsa.
 Koca koca enkazların ortasına düşmüşse kişi,

¹⁶⁴ Achilles'e kurban edilecek Hecuba'nın kızı olduğu için, Hecuba kendisi-
 ni onun dünürü olduğunu ima ediyor ve kendi kocası Priamus'la öte dün-
 yada buluşmaya can attığını belirtiyor. Sevgili Achilles'inin: Babacığının.

¹⁶⁵ Pyrrhus Polyxena'yı alır ve peşi sıra sürükler.

- 1025 neminem laetos habuisse uultus.
 Ille deplorat, queriturque fatum,
 qui secans fluctum rate singulari
 nudus in portus cecidit petitos.
 Aequior casum tulit, et procellas,
 1030 mille qui ponto pariter carinas
 obrui uidit, tabulaque litus
 naufraga spargi, mare quum coactis
 fluctibus Corus prohibet reuerti.
- Questus est Hellen cecidisse Phrixus,
 1035 cum gregis ductor radiante uillo
 aureo fratrem simul et sororem
 sustulit tergo, medioque iactum
 fecit in ponto; tenuit querelas
 et uir et Pyrrha, mare quum uiderent,
 1040 et nihil praeter mare quum uiderent,
 unici terris homines relict.
- Soluēt hunc coetum lacrimasque nostras
 sparget huc illuc agitata classis,
 cum tuba iussi dare uela nautae
 1045 et simul uentis properante remo
 prenderint altum, fugietque litus.
 Quis status mentis miseris, ubi omnis

görmek istemez hiç kimsenin sevinçli yüzünü. 1025
 Üzülür, ağlar kendi kaderine kişi,
 gemisinde tek başına dalgaları yara yara giderken,
 çırlıçıplak, özlediği limanlara ulaştığında.
 Oysa serinkanlı karşılar belaları, kasırgaları,
 binlerce geminin toptan dibi boyladığına tanık olan, 1030
 bir kalasa tutunup kıyıya sürüklendiğini gören,
 dalgaları toparlayıp denizin kabarmasını önlediğinde
 karayel.

Helle düştüğünde kedere boğulmuştu Phrixus,¹⁶⁶
 altın sarısı ıslıl ıslıl postlu o sürünün önderi 1035
 arkasına alıp da o ikiz kardeşi,
 yükünün birini atınca denizin ortasına;
 tutmuştu gözyaşlarını oysa Pyrrha ve eşi, denizi
 gördüklerinde,¹⁶⁷
 ne çıkar artık denizden başka bir şey görmeseler bile 1040
 sağ kalan tek insan dahi şu yeryüzünde.

Bu kalabalık ayrılacak, gözyaşlarımız susacak
 şu gemiler dağıldığında sağa sola.
 Borular çalıp da yelken açmalarını buyurduğunda
 denizcilere,
 asılıp küreklere, yarışa girince rüzgarlarla birlikte, 1045
 derin denizlere açılıp kalınca kıyılar geride.
 Neler geçecek aklımızdan kim bilir, biz biçarelerin,

¹⁶⁶ Phrixus ve Helle: Thebae kralı Athamas ve Nephele'nin ikizleri. Üvey anneleri Ino'dan nefret ediyordu bu iki kardeş. Ino onlardan kurtulmak istedi ve kente kıtlık saldı. Bu kıtlıktan kurtulmanın tek yolunun da bu iki kardeşin kurban edilmesi olduğunu söyledi halka. Ama anaları Nephele'nin yolladığı altın postlu bir koça binip kurtuldular bu kıyımdan. Yalnız ki, kaçarken Helle düştü ve öldü. Phrixus ise canını dişine taktı ve Colchis'e vardı. Orada, Kral Aeetes'in himayesine alındı ve kral kızı Chalciope ile evlendi. Phrixus krala duyduğu minnetarlığı ona altın postlu koçu vererek ödedi. Aeetes bunu krallığında bir ağaca asıp ölümsüzleştirdi. Bkz. Ovidius, Fasti, 3. 185. vd.

¹⁶⁷ Büyük tufandan sonrasında yeryüzünde sağ kalan iki kişi, Pyrrha ve kocası Deucalion'du.

- terra decrescet, pelagusque crescet,
celsa quum longe latitabit Ide?
1050 Tum puer matri, genitrixque nato,
Troia qua iaceat regione monstrans,
dicet, et longe digito notabit:
“Ilium est illic, ubi fumus alte
serpit in caelum, nebulaeque turpes.”
1055 Troes hoc signo patriam uidebunt.

karalar yavaş yavaş küçülüp denizler gitgide büyüdükçe,
yüce Ida Dağı, uzaklara gizlenince?

O an oğul anaya, ana oğla 1050

gösterecek Troia'nın yıkıldığı yöreyi,

“İşte Ilium orada, dumanların yükselip göğe, döne döne
kara bulutlara karıştığı yerde,” diyecek.

Bu işaretle görecektir Troialılar yurdunu. 1055

Actus Quintus

NUNTIUS, ANDROMACHA, HECUBA.

NUNTIUS

O dura fata, saeua, miseranda, horrida!
Quod tam ferum, tam triste bis quinis scelus
Mars uidit annis? quid prius referens gemam,
tuosne potius, an tuos luctus, anus?

HECUBA

1060 Quoscumque luctus fleueris, flebis meos.
Sua quemque tantum, me omnium clades premit.
Mihi cuncta pereunt; quisquis est, Hecubae est, miser.

NUNTIUS

Mactata uirgo est, missus e muris puer;
sed uterque letum mente generosa tulit.

Beşinci Sahne

HABERCİ, ANDROMACHA, HECUBA.

HABERCİ

Ah zalim kader, insafsız, içler acısı, korkunç kader ah!
bu kadar vahşi, bu kadar kanlı bir cinayet
gördü mü acaba Mars, şu son on yılda? Hangi acıya
yanayım önce,
senin kederine mi, yoksa, ah ihtiyar, seninkine mi?¹⁶⁸

HECUBA

Hangi acıya ağlarsan ağla, ağlayacağın benim acım
sonuçta. 1060
Onlar kendine yanar sadece, bense ezilmişim
herkesin derdiyle.
Her ölüm bana bir keder; ne kadar zavallı varsa
hepsi Hecuba'nın.¹⁶⁹

HABERCİ

Kızın katledildi, oğlun surlardan atıldı;
ama ikisi de soylu bir ruhla ölümü karşıladı.

¹⁶⁸ Senin kederine mi: Andromacha'ya hitap eder. Ah ihtiyar: Hecuba'ya hitap eder.

¹⁶⁹ Kendi kayıplarına ağlayan kadınlar, Hecuba'nın acılı kızlarıdır.

ANDROMACHA

- 1065 Expone seriem caedis, et duplex nefas
 persequere; gaudet magnus aerumnas dolor
 tractare totas: ede et enarra omnia.

NUNTIUS

- Est una magna turris e Troia super,
 assueta Priamo, cuius e fastigio
 1070 summisque pinnis arbiter belli sedens
 regebat acies. turre in hac blando sinu
 fouens nepotem, quum metu uersos graui
 Danaos fugaret Hector et ferro, et face,
 paterna puero bella monstrabat senex.
 1075 Haec nota quondam turris et muri decus,
 nunc saeua cautes, undique affusa ducum
 plebisque turba cingitur; totum coit
 ratibus relictis uulgus. his collis procul
 aciem patenti liberam praebet loco,
 1080 his alta rupes, cuius e cacumine
 erecta summos turba librauit pedes.
 Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
 et tota populo silua suspensio tremit.
 Extrema montis ille praerupti petit,
 1085 semusta at ille tecta, uel saxum imminens
 muri cadentis pressit, atque aliquis (nefas)
 tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.

 Per spatia late plena sublimi gradu
 incedit Ithacus paruulum dextra trahens

ANDROMACHA

Nasıl öldüler, anlat teker teker, nasıl işlendi bu çifte günah 1065
 baştan sona anlat; büyük acılar dinlemeye heves eder
 tüyler ürpertici her anını, haydi konuş, anlat her detayı.

HABERCİ

Şu büyük kule var ya, Troia'nın son kalıntısı,
 hani, Priamus'un çok iyi tanıdığı, yüksek siperlerine oturur
 alınlığından bakıp yönetirdi hani, aşağıda savaştan
 alaylarını. 1070

Bu kulede almıştı kucağına torununu,
 sevip okşamıştı tatlı tatlı, Yunanlar arkalarına bile
 bakmadan kaçarken
 Hector'un yarattığı dehşetten, kılıcından, meşalesinden;
 göstermişti torununa o yaşlı adam, babasının savaşçılığını.
 İşte o kule, bir zamanlar dillere destan o kule,
 surlarımızın heybeti, 1075

korkunç bir kayalık şimdi, sarmış askeri, halkı her yanını,
 oluk oluk insan akıyor; toplanıp gelmiş bütün ahali,
 kıyıda bırakıp gemilerini. Uzaktaki bir tepeden
 seyrediyordu kimi,
 cephede olan biten her şeyi, yüksek bir kayaya tırmanmış
 kimi,
 yükselip ayak uçlarında dikilmişler tepesine, yığın yığın. 1080

Çam ağacına çıkmış biri, biri defneye, biri kayına,
 sallanıyor bütün orman, üstünden sarkan insanlardan.
 Yalçın dağın kıyısında oturuyor kimi,
 kimi yaslanmış yarı yanmış bir çatıya, kimi yüklenmiş 1085
 göçen duvarın çıkıntısı bir taş, kadir bilmez bir seyirci de
 oturmuş Hector'un mezarına, vah başımıza!

Yara yara o insan kaynayan kalabalığı
 girdi içeri heybetli adımlarla Ithacalı, elinden tutmuş
 sürüyordu,

- 1090 Priami nepotem, nec gradu segni puer
 ad alta pergit moenia. ut summa stetit
 pro turre, uultus huc et huc acres tulit,
 intrepidus animo. qualis ingentis ferae
 paruus tenerque fetus, et nondum potens
 1095 saeuire dente, iam tamen tollit minas,
 morsusque inanes tentat, atque animis turnet:
 sic ille dextra pressus hostili puer
 ferox, superne mouerat uulgum ac duces
 ipsumque Ulyssem. non flet e turba omnium,
 1100 qui fletur; ac dum uerba fatidici et preces
 concipit Ulysses uatis, et saeuos ciet
 ad sacra superos, sponte desiluit sua
 In media Priami regna.

ANDROMACHA

- 1105 Quis Colchus hoc, quis sedis incertae Scytha
 commisit, aut quae Caspium tangens mare
 gens iuris expers ausa? Non Busiridis
 Puerilis aras sanguis aspersit feri,
 nec parua gregibus membra Diomedes suis
 epulanda posuit. quis tuos artus tenet,
 1110 Tumuloque tradet?

Priamus'un o küçük yavrucağını; ama çocuğun
 tökezlemedi bir an bile adımları 1090
 böyle çıktı surların en tepesine. Durdu sonra kulenin
 zirvesinde,
 bir o yana baktı bir bu yana, keskin bakışlarla,
 korkudan eser yoktu ruhunda.
 İri bir hayvanın küçücük, körpe yavrusu gibiydi adeta,
 ısırıp koparacak gücü olmadığı halde dişlerinde,
 dik dik bakıp da 1095
 ısırmaya kalkar ya hani boşuna, yüreği kalır soluk soluğa:
 tutmuştu elinden düşmanının işte öyle, o çocuk da,
 gurur vardı öfkeli ruhunda; hayran bıraktı kendisine halkı,
 komutanları,
 hatta Ulysses'i bile. Dökülmedi gözlerinden tek bir damla,
 bütün ahali ona ağlıyordu oysa; kadere ilişkin sözler
 söylemeye başlamışken Ulysses, 1100
 tam o sıra, başlamışken dualara bir kahin edasıyla,
 acımasız tanrıları da çağırırken
 kurbanına, atıverdi çocuk kendini aşağıya,
 Priamus'un krallığının tam ortasına.

ANDROMACHA

Hangi Cholchisli işledi bu cinayeti, yeri yurdu
 belli olmayan hangi Scythialı?
 Hazar'ın kıyılarındaki hangi yasa tanımaz halk¹⁷⁰ 1105
 cüret etti buna? O vahşi Busiris'in sunakları bile¹⁷¹
 hiç bulanmamıştı çocuk kanlarına,
 Diomedes bile vermedi sürülerine, yem diye,¹⁷²
 böyle körpe etleri. Ah kim alacak şimdi senin bedenini,
 kim koyacak mezarına şimdi? 1110

¹⁷⁰ Hazar'ın: Caspium mare.

¹⁷¹ Busiris: Mısır kralı; ülkesine gelen yabancıları Iuppiter'e kurban olarak sunduğundan, sunakları lanetli olarak bilinir.

¹⁷² Diomedes: Kısraklarını insan etiyle beslediği için zalimliğiyle tanınır.

NUNTIUS

Quos enim praeceps locus
 reliquit artus? ossa disiecta et graui
 elisa casu; signa clari corporis,
 et ora et illas nobiles patris notas,
 confudit imam pondus ad terram datum;
 1115 soluta ceruix silicis impulsu, caput
 ruptum, cerebro penitus expresso: iacet
 deforme corpus.

ANDROMACHA

Sic quoque est similis patri.

NUNTIUS

Praeceptis ut altis cecidit e muris puer,
 fleuitque Achium turba, quod fecit, nefas,
 1120 idem ille populus aliud ad facinus redit,
 tumulumque Achillis. cuius extremum latus
 Rhoetea leni uerberant fluctu uada;
 aduersa cingit campus, et cliuo leui
 erecta medium uallis includens locum
 1125 crescit theatri more. concursus frequens
 impleuit omne litus. Hi classis moras
 hac morte solui rentur, hi stirpem hostium
 gaudent recidi; magna pars uulgi leuis
 odit scelus, spectatque. nec Troes minus
 1130 suum frequentant funus et pauidi metu
 partem ruentis ultimam Troiae uident:
 Cum subito thalami more, praecedunt faces.

HABERCİ

Bu uçurum gibi yerden düşen birinin
bedeni kalır mı geri? Parça parça olmuş kemikleri
düştüğünde o şiddetle; güzel bedeninin bütün işaretleri,
yüzü ve babasından aldığı o soylu çizgileri,
silinip gitti, toprağın derinine saplanınca, bütün ağırlığınca:
Taşa çarpmış, kırılmış boynu, yarılmış kafası,
bütün beyni akmış dışarı: yatıyor orada işte,
tanınmaz hale gelen o bedeni.

1115

ANDROMACHA

Böyle bile benziyor babasına.

HABERCİ

Çocuk düşünce yüksek surlardan baş aşağı,
Yunan ahali ağlamaya başladı, işledikleri günah
karşısında,
aynı ahali başka bir günaha çevirdi başını sonra,
Achilles'in mezarına; Rhoeteum kıyılarında
hafif hafif dövülüyor arka tarafı dalgalarla,
ön tarafı sarılmış hepten düz ovalarla,
yüksek bir vadi sarmış orta yerini, hafiften eğimli,
bir tiyatro misali. Toplanıp geldi insanlar yığın yığın,
doluştular sahil boyunca. Ölüm işe yaradı diyordu kimi
artık gemiler daha fazla oyalanmaz, gider,
kimi de seviniyordu, düşmanın kökü kurudu diye.

1120

1125

Oysa halk,
nefret duyuyordu bu cinayete ve seyrediyordu sessizce.

Troialılar da geldiler,

toplandılar kendi cenazelerinin çevresine,

yükreleri tır tır titremekte,

1130

bakıyorlar öyle, viran olan Troia'nın son sahnesine:
Birdenbire meşaleler tuttu yolu, düğündeymişcesine,

et pronuba illi Tyndaris, maestum caput
 demissa. "Tali nubat Hermione modo,"
 1135 Phryges precantur, "sic uiro turpis suo
 Reddatur Helena." terror attonitos tenet
 utrosque populos. ipsa deiectos gerit
 vultus pudore; sed tamen fulgent genae,
 magisque solito splendet extremus decor,
 1140 ut esse Phoebi dulcius lumen solet
 iamiam cadentis, astra quum repetunt uices,
 premiturque dubius nocte uicina dies.
 Stupet omne uulgus: (et fere cuncti magis
 peritura laudant) hos mouet formae decus,
 1145 hos mollis aetas, hos uagae rerum uices;
 mouet animus omnes fortis, et leto obuius,
 (Pyrrhum antecedit; omnium mentes tremunt)
 mirantur, ac miserantur.

Ut primum ardui
 sublime montis tetigit, atque alte edito
 1150 iuuenis paterni uertice in busti stetit,
 audax uirago non tulit retro gradum;
 conuersa ad ictum stat truci uultu ferox.

Tyndareus'un kızı eşlik ediyor geline, kederler içinde,
 başı önde.¹⁷³
 Troialılar yakarıyorlar, "Hermione de böyle evlensin,"
 diye¹⁷⁴ 1135
 "o alçak Helena da kavuşsun kocasına böyle." Bir korku
 sardı sonra
 her iki halkı, uyuşup kaldılar öylece. Yere indirmiş
 bakışlarını gelin,¹⁷⁵
 utanç içinde, gözleriyse ıslıl ıslıl gene de,
 alışılmadık biçimde parlıyor o son ılık yüzünde.
 Güneş kaybolurken ufukta, daha bir parlak yanar
 hani,¹⁷⁶ 1140
 hani yıldızlar yerlerine alınca, gün ezilir ya gecenin
 kıyısında çaresizce, işte öyle!
 İnsanların hepsi şaşkınlık içinde: hep bir ağızdan övgüler
 yağdıracaklar nerdeyse,
 az sonra canından olacak geline. O güzel endamı
 dokunmuştu kimine,
 kimine o gençecik yaşı, kimineyse dönek yazgısı, 1145
 ölümle burun buruna gelen o cesur ruhu
 dokunmuştu kimine de;
 (Önünden yürüyor Pyrrhus'un, herkesin yüreği titriyor)
 kâh hayran oluyor, kâh acıyor.
 Varır varmaz,
 o dik dağın tepesine, durdu genç adam
 babasının mezarının üstünde, yükseğe kurulu o höyükte, 1150
 bir an bile geri adım atmamıştı o mert gelin;
 döndü yüzünü ölümün darbesine, meydan okuyan
 bakışlarıyla, öfke içinde.

173 Tyndareus'un kızı: Helena.

174 Hermione: Helena ve Menelaus'un tek kızı. Helena, Paris'le kaçtığında, Clytaemnestra tarafından büyütüldü.

175 Gelin: Polyxena

176 Güneş: Phoebus

- Tam fortis animus omnium mentes ferit,
nouumque monstrum est, Pyrrhus ad caedem piger.
1155 Ut dextra ferrum penitus exacta abdedit,
subitus, recepta morte prorupit cruor
per uulnus ingens. nec tamen, moriens, adhuc
deponit animos: cecidit, ut Achilli grauem
factura terram, prona et irato impetu.
1160 Uterque fleuit coetus – at timidum Phryges
misere gemitum, clarius uictor gemit.
Hic ordo sacri. non stetit fusus cruor,
humoue summa fluxit: obduxit statim,
saeuusque totum sanguinem tumulus bibit.

HECUBA

- 1165 Ite, ite, Danai, petite iam tuti domos;
optata uelis maria diffusis secet
secura classis. concidit uirgo, ac puer:
bellum peractum est. quo meas lacrimas feram?
Ubi hanc anilis exspuam leti moram?
1170 Natam an nepotem, coniugem an patriam fleam?
An omnia an me? sola mors uotum meum,

ne cesur bir ruhtu o öyle, şaşkınlık yarattı herkesin
 yüreğinde,
 ne inanılmaz bir şeydi bu, Pyrrhus bile tereddüt etti bir an
 öldürmekte.

Eliyle çekip kılıcını sapladığında ta derinlere, 1155
 fışkırdı kanlar o koca yaradan, ecel gelmişti bedene.
 Ölürlen bile hiç taviz vermedi o soylu ruhundan; düştü,
 Achilles'in toprağını çökertecesine, yüzüstü, öfke soluyan
 şiddetiyle.

Troialısı, Yunanı, kim varsa orada hepsi ağladı,
 için için gözyaşı akıttı Troialılar 1160
 ürkekçe, Yunanlarsa bağıra çağıra, savaşın fatihydiler
 ne de olsa.

İşte bu cenaze töreni de böyle sonlandı. Dökülen kan
 durmadı ama,
 toprağın üstüne de akmadı, anında emdi mezar,
 vahşice içip bitirdi bütün kanı.

HECUBA

Haydi gidin, gidin, Yunanlar, tutun yolunu yurdunuzun
 barış içinde;¹⁷⁷ 1165

donanmanız açsın artık yelkenlerini güven içinde,
 yarıp geçsin

o özlediğiniz denizleri. Can verdi bir genç kız,
 bir delikanlı:

artık savaş sona erdi. Nereye dökeyim bu gözyaşlarımı?
 Nereye kusayım, ihtiyar yaşımda hâlâ çıkmayan
 bu canımı?

Kızıma mı ağlayayım, torunuma mı, kocama mı,
 yurduma mı? 1170

Her şeye mi yoksa, yoksa kendime mi? Ah ölüm,
 tek ümidim,

¹⁷⁷ Evirizin: yurdunuzun

infantibus uiolenta uirginibus uenis,
ubicumque properas, saeua; me solam times
vitasque, gladios inter ac tela et faces
1175 quaesita tota nocte, cupientem fugis.
Non hostis, aut ruina, non ignis meos
absumpsit artus: quam prope a Priamo steti!

NUNTIUS

Repetite celeri maria, captivae, gradu:
iam uela puppis laxat, et classis mouet.

bebek demez, genç kız demez koşar gelirsin, zalimce,
dört bir yana saldırırsın vahşice; benden korkuyorsun
sadece
benden ürküyorsun, oysa kılıçlar, kargılar, meşaleler içinde
aradım seni bütün gece, benden kaçuyorsun, seni çok
istediğim halde. 1175

Ne bir düşman çıktı karşıma, ne bir ev çöktü başıma,
yakıp kül etmedi iliğimi kemiğimi bir ateş bile:
nasıl da yakınım oysa bak Priamus'a!¹⁷⁸

HABERCİ

Haydi hızlanın, koşun denize, ey tutsak kadınlar,
açmışlar yelkenlerini, gidiyor donanmalar.

¹⁷⁸ Hecuba yaşının Priamus'a yaklaştığını ima ediyor.

Dizin

(Yer ve kişi adlarından oluşan bu dizin, Latince özgün metnin dize numaralarına göre düzenlenmiştir.)

Achilles 177, passim.	Calydnae 835-840
Achivus 853, 1119	Calydon 845
Aeacus 253, 346	Carystos 835-840
Aegaeus 226	Caspium mare 1105
Agamemnon 150-155	Cassandra 37, 61, 975-967, 968
Aiax 46, 316, 844	Caycus 228
Amazon 243, 673	Cephallania 515-520
Amyclae 70	Cerberus 404
Andromacha, 530-535, 576, 804, 907, 925, 968	Chiron 832
Antenor 60	Cholchis 1104
Argos 150, 245, 277, 444, 672, 810-815, 855	Chryse 223
Asia 7, 896	Cilla 227
Assaracus 17	Corus 1033
Atreus 340-345, 596	Creta 820
Atrides 145-150	Cybebe (Cybele) 72
Bessa 848	Danai 62, passim.
Boreas 395, 841	Danaus 418, 433
Briseis 222	Dardania 27, 871
Busiris 1106	Dardanus 135-140
	Diomedes 1108
	Dis 198, 432
Calchas 352, 359, 530-535, 592, 636, 749	Echo 109
	Eetion 219

Eleusis 843	Maenas 674
Elis 850	Mars 185, 1058
Elysium 155-160, 944	Memnon 239
Enispe 841	Menelaus 923
Erebus 179	Mothone 822
Europa 896	Mycenae 155, 245, 855
Fortuna 259, 269, 275, 697, 710-715	Neptunus 183
Gonoessa 840	Nereus 882
Graecia 194, 319	Neritos 856
Graius 70, 135-140, 145-150, 445, 526, 551, 774, 866	Oceanus 383
Gyrton 821	Oeta 823
Hecate 389	Olenos 826
Hector 59, <i>passim</i> .	Orestes 555
Hecuba 36, <i>passim</i> .	Paris 347, 867, 908, 922, 956,
Helena 249, <i>passim</i> .	Pegasus 385
Helenus 60	Pelasgus 353, 597, 628, 737, 753, 876, 1007
Helle 1034	Peleus 247, 415, 882
Hercules 135-140	Pelion 829
Hermione 1134	Pelops 855
Ida 66, 73, 175, 567, 928, 1049	Peparethos 842
Ilium 21, 22, 31, 412, 771, 911, 1053	Pergama 889,
Iolcos 819	Pergamum 14, 472
Ithaca 857	Pharis 849
Ithacus 38, 317, 927, 980	Phoebus 34, 227, 975-967, 1140
Iuppiter (Iovis) 140, 849	Phrixus 1034
Lesbos 226	Phrygia 29, <i>passim</i> .
Lyrnessus (Lyrnessos, Lyrnesos) 221	Pisa 849
	Pleuron 827
	Polyxena 195, 367, 942
	Pontus 13
	Priamus 55, <i>passim</i> .
	Prothous 829
	Pylos 212, 848

Pyrrha 1039	Teucer 918
Pyrrhus 196, <i>passim</i> .	Thebae 219
Pythia 817	Thessalia 181, 324, 325, 361, 362, 815, 878
Rhesus 9 (<i>dipnot</i>)	Thetis 346, 880
Rhoeteum 108, 1122	Thracia 182, 225
	Thyestes 340-345
Salamis 844	Tigris 11
Scarphe 848	Titan 170
Scyros 226, 335-340, 975-967	Titaressos 847
Scythae 12	Trachis 818
Scythia 1104	Tricce 821
Sigeum (<i>Sigeon</i>) 75, 932	Triton 202
Sinon 39	Troas 96, 791, 901, 1055
Sparta 854	Troezen 828
Styx 430, 520	Troia 4, <i>passim</i> .
	Tyndareus 1133
Taenara 402	
Tanais 9	Ulysses (<i>Odysseus</i>) 149, <i>passim</i> .
Telemachus 593	
Telephus 215	Xanthus 187
Tempe 815	
Tenedos 224	Zacynthus 856
Tethys 877-880	

Kaynakça

(Bu kaynakçada, çevirinin giriş ve dipnotlarında kullandığımız kaynakların yanında, dolaylı yollardan bilgi edindiğimiz yapıtlara da başvurulmuştur.)

Baden, T. (ed.), *L. Annaei Senecae, Tragoediae*, Lipsiae, 1821.

Bothe, F. Henricus (ed.), *L. Annaei Senecae, Tragoediae*, Lipsiae, 1834.

Calder W. M., "Originality in Seneca's Troades," *Classical Philology*, Vol. 65, No. 2, (Apr., 1970), The University of Chicago Press s. 75-82.

Euripides, *Opera Omnia*, Ex editionibus praestantissimis fideliter recusa; Latina interpretatione, scholiis antiquis, et eruditorum observationibus illustrata: necnon indicibus instructa. 9 vols. Glasguae, A. & J.M. Duncan, 182.

Gronovii, I.F.R, F.C. Matthiae (ed.), *Medea et Troades*, Lipsiai, 1828.

Holtze, O., *L. Annaei Senecae tragoediae: ad optimorum librorum fidem accurate editae*, Lipsiae, 1867.

Knight, W. F. J., "Magical Motives in Seneca's Troades," *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, Vol. 63, (1932), The Johns Hopkins University Press, s. 20-33.

Lemaire, N. Eligius (ed.), *Bibliotheca Classica Latina sive Collectio Auctorum Classicorum Latinorum, L. Annaei Senecae, Opera Tragica*, Parisiis, 1832.

Miller, F. Justus (trans.), *The Tragedies of Seneca*, University of Chicago Press, Chicago, 1907.

Seneca, *Hercules, Trojan Women, Phoenician Women, Medea, Phaedra*, (tr. John G. Fitch), Harvard University Press, Cambridge, 2002, Loeb.

Seneca, *Medea*, çev. Çiğdem Dürüşken, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007, İstanbul.

Seneca (MÖ 4 – MS 65): Devlet adamı ve filozofluğunun yanı sıra Roma tarihinin en önemli söylev ustalarından biri ve tragedya yazarıdır. Antik Yunan tragedyalarına ait temaları Roma'ya özgü süslemelerle bir kez daha ele almıştır. Sahneye konmak için değil, daha çok okunmak için yazılan bu tragedyalar 16. yüzyılda İtalyan hümanistleri tarafından yeniden keşfedilmiş, Rönesans yazarlarına örnek oluşturmuştur.

Troialı Kadınlar savaşın acımasızlığını, sınırsız isteklerin ağır bedellerini, hayatın bilinmezlikleri karşısında insanın güçsüzlüğünü yakıyan ağıtlar arasında binlerce yıl öteden günümüze taşımaktadır.

Çiğdem Dürişken: İÜ Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı öğretim üyesidir. Cicero'dan Dostluk Üzerine, Seneca'dan Tanrısal Öngörü, Medea, Phaedra gibi Latin edebiyatının başyapıtlarını Türkçeye kazandırmıştır. Pek çok telif eserinin arasında Antikçağ'da Doğan bir Eğitim Sistemi – Roma'da Rhetorica Eğitimi, Roma'nın Gizem Dinleri, Paulus'un Kutsal Görev Gezileri ve Anadolu Halklarına Mektupları da bulunmaktadır.

9 789944 885737

KDV dahil fiyatı
13 TL